

MÁJUS 29. XXII. sz.

NŐI JELLEMÉK AZ Ó-KORBÓL.

ANJOU HEDVIG.

Ne higyjétek, hogy mind boldog az, ki fenn a szédítő magasban él, ne véljétek, hogy mindenkor szerencsés az, a ki ama fényes körben mozog, mellyet sokan a boldogság honának tartanak, — nem repeszti-e gyakran ketté a vilám, s nem dönti-e ki a fergeteg a hatalmas tölgyet, míg az alatta viruló növényeket megkiméli bősé duhe? s nem tépi-e le sokszor a szél, a magasabb bokrok virágait, míg az apróbbak bántatlanul maradnak?— Higyjétek, hogyha mindentlátó szemekkel tekintetnénk be a paloták titkaiba, csak annyi gyötrelmet, sőt néha többet lelnénk ott, mint a nyomoru viskókban, s a bársony s selyem alatt dobogó szivekben gyakran több keserv és kín honol, mint a durva ing fedte kebelben.

Ezen állításom igazolására irok le egy példát szép olvasónőim.

A hölgy, kiről szólok, a legmagasabb polczon állt, bölcsője a visegrádi királyi teremben ringattatott, örökségként egy nagy és szép ország, Lengyelhon trónja várt reá, kincseket, fényt és hatalmat adott neki a sors, a természet felruházta őt minden bájaival; csak a boldogság volt tőle megtagadva, s keservei annál kínzóbbak voltak, mert volt élteinek egy rövid szaka, mellyben

DÉLIBÁB.

jogositva hitte magát, a jövőtől várhatni mind azt, a mi széppé és boldoggá tehető az életet — a kaján sors nem csak egyedül reményeket rabolt el tőle, hanem szédulta az alapot, melyre felépíté életüdvé állványának első részleteit.

Ő a már félig birt boldogságot veszté el, — kell-e mondanom, miben állt ez? Mi teheti valódilag boldoggá a nőt, fedje bár bibor, vagy darocz gyöngéd tagjait? nemde csak egyedül a szerelem, mellynek üdvé nélkül nem lehet soha tökéletesen boldog a nő, s ha a sors nem engedi neki beléphetni a szerelmi édenbe, vagy később számüzi őt abból, semmi sem adhat neki kárpótlást a ki nem vivhatott vagy elvesztett kincsért; a fény, hatalom, gazdagság s a hiúság-kielégítés elszédithetik ugyan egy időre a nőt, betölthetik kevésre a kebel ürt, elfelejtethetik rövidre a kebel sebeit, sőt meg is fásithatják a szívet, de boldog, tökéletesen boldog egy nő sem lesz a szerelem üdvé nélkül.

A kérdés csak az lehet, mellyik nő boldogtalanabb, az-e, a kitől egyáltalában megtagadtattott a szerelmi boldogság, vagy az, kitől később raboltattott el, a már félig megáldott üdv?

E kérdés eldöntését szép olvasónöimre bizom, de függeszse fel itéletét addig, mig el nem mondtam nagy királyunk I. Lajos, angyalilag szép leánya szomorú történetét.

Lucius de Monachis, Velencez akkori követe a magyar udvarnál, ki hosszasan írja le n. Lajos özvegye s két leánya szerencsétlen sorsát, nem győzi eléggé magasztalni az ifjabb királyi szüz Hedvig kecséit.

Igen, az olasz költő, a ki annyi gyönyörű hölgyet látott hazájában, rajongó elragadtatással szól az ifju, magyar királyi szüzekről, kik felül multák bájaik által Olaszhon dicsőített szépségeit, s a két angyali hölgy közt Hedvignek, az ifjabbnak adja az felsőséget. Vele egyezőleg dicsőitik a királyi hölgy bájait Lengyelhon irói is, s hasonló lelkesedéssel magasztalta őt Bécs is, midőn anyja és idősb nővére kíséretében megjelent ott, hogy bemutassák apósának, az osztrák hercegeknek.

Milly boldog, milly leirhatatlanul boldog volt a bájús királyi szüz, midőn megláthatá elvégre a fejedelmi ifjut, kinek alakja szünet nélkül előtte lebegett, mióta a női élet ama korszakába lépett, midőn a rajongó képzelőtehetség a lélek szemei elibe állítja ama varázstükröt, melly a legingerlőbb képekben mutatja a szerelmi éden minden élveit.

E nap látta ő először, éber s éjeli álmái kizárólagos tárgyát, a szép levente Vilmost, ki fendobogó kebelével üdvözlé őt a vár keleti kapujánál, hol roppant tömeg sereglett össze, látandó a nagy király gyönyörű leányait.

A herceg és szülei, az összes nemesség és nép elragadtattak Hedvig szépsége által, a való mellyet láttak, felölmulta képzetüket, s mindenki bol-

dognak mondá a herceget, kinek számára virul Pannonia legszebb rózsája.

A boldog jegyes oldalán Klosterneuburg felé lovagolt a gyönyörű hölgy, hogy ott mint ibolya-királyné vegyen részt a habsburgi család ünnepében.

A habsburgi ház egy ősi szokást hozott magával Austriába régi honából, Helvetia ama kies völgyéből, hol Rudolf s ősei székelték, — a népszerű grófi család valódi patriarchális viszonyban éltek alattvalóikkal, s valamint gyámnokai valának nyomorában, úgy részt vettek ünnepeiben is.

Szokás volt a helvetiai ifju hölgyeknél a tavasz első napjaiban kimenni az erdőbe s ott felkeresve az első ibolyákat, bokrétákat kötni azokból; e szokást hozta által új honába az osztrák család, — az ősi ünnep Bécsben is megületett, s a ház legifjabb hölgytagja vezette ki Klosterneuburgba Bécs viruló hölgyeit az ibolya-ünnepre.

1386-ban nem volt ifjú hölgy a habsburgi családban, s Albrecht herceg leendő szép menyét hívta meg, hogy az ibolyaszedők vezére legyen.

S ő a nép örömrivalgásai közt teljesíté e kedélyes foglalkozást, s a mint visszalovagolt a fejedelmi udvarba, a legszebb reményekkel kecsegtette magát fendobogó keble, mellyben mély és szenvedélyes érzemény fejlődött ki mióta deli kedvesét látta.

S a reménylett üdv helyett milly keserű csalódás várt teá.

Az ibolya ünnepélyt egy év mulva a nagy király halála követte, s alig hogy sirba tétettek tetemei, fölemelte fejét ama párt, melly már akkor is jelentkezett, midőn Hedvig jelöltetett ki Lengyelhon örökösévé, s csak a kénytelenségnek engedve hódolt a többség határozatának.

E párt most sem mert még nyiltan fellépni, hanem egyelőre csak azt követelte, hogy megsemmisítettén a Vilmos herczeggel kötött eljegyzés, Lengyelhon valamelyik ifju főnemesével jegyeztessék el a királyi szüz. E párt a hazafiuság szent nevét tüzte ki jelszavául, de azzal csak olygarchiai vágyait akarta palástolni, nem akarván olly fejedelmet, ki mint N. Lajos féken tartsa a nagyokat s védje a népet azok önkénye ellen, hanem csupán bábót, ki megelégedvén a királyi czimmel, az olygarchiának engedje által a hatalmat.

Az illykép nyilatkozó követelések azonban nem rettenték vissza Erzsébetet, s leánya joga feltétlen pártolói. Erzsébet elég erősnek hitte magát arra, hogy a horvátországi zavarok lecsillapítása után a magyar dandárokat idősb leánya jegyese Zsigmond által gyűjtendő cseh sereggel Hedvig joga feltétlen elismerésére kényszerithesse az említett pártot; — azonban ez szinte gyanítván mit tervez a királyné, azt követelte, hogy azonnal Lengyelhonba küldessék az ifjú királyné, hogy Krakóban megkoronáztassék, mivel az ősi törvény szerint nem leheté félévnél tovább üres a trón.

Fájdalom hogy naponként erősödött a litvániai herczeg által is titokban bízott párt, — melly mindinkább vakmerő leve, s elvégre határidőt tüze ki, melly alatt Lengyelhonba kelljen jönni Hedvignek, ha el nem akarja veszteni a lengyel koronát, sőt mi több: a daczolók később határozottan kijelentették, hogy Vilmost semmi esetre sem ismerendik el fejedelmüknek.

Ez alatt komolyabb fordulatot vőnek a horvát ügyek, Magyarhonból nem vihete magával segedelmet az özvegy királyné, kinek most csak Zsigmondra s lengyelhoni barátira lehetett támaszkodni; ez utóbbiak látván, hogy Hedvigre nézve veszedelmes fordulatot vehet a pártviszály, azt tanácsláék Erzsébetnek, hogy szinleg hajlandónak mutassa magát az eljegyzés felbontására, s minden esetre hozza be Lengyelországba leányát. Erzsébetet azzal biztatták hivatni, hogy Zsigmond s ők elég erősek leendnek féken tartani a pártorokat, kiknek az fog mondatni, hogy tetszése szerint választhasson jegyest Lengyelhon leventéi közül.

Erzsébet mind e mellett is vonakodott Krakóba küldeni leányát, mert a pártosok netalán lehető erőszakoskodásától félt; s a mi Hedviget illeti, ez örömet lemondott volna Lengyelország koronájáról, melly nem birt előtte annyi becsesél, mint Vilmos szerelme, de anyja a trónon is biztosithatni vélvén később leánya szerelmi boldogságát, az országgyűlés ujabbi követelő határozata után elvégre, annyival inkább eltökélte magát Lengyelhonba menni leányával, mert Jagelló, a litvániai fejedelem már nyíltan kezdett szövetekezni a pártosokkal.

Hedvig kétségbeesetten kérte anyját, hagyja lemondani a koronáról, s hasonlót kért Vilmos is, ki arájában nem a királynét szerette; az ő atyja is hasonlólag Erzsébethez, meg akarta tartani a koronát is, s azzal biztatta, hogy mire Zsigmond Lengyelhonba érend, ő is erős csapatot küldend oda.

Vilmos elvégre megnyugodott, de nem szép arája; ez bús aggodalmak közt indult meg a kényszerítet utra, eltökélve inkább lemondani a trónról, mint Vilmos kezéről, — mert az ez által nyujtandó myrthus-koszorút többre becsülte a lengyel koronánál.

Hedvig bús jóslatu sejtelmekkel lépte át országa határát, s a kárpáti heglánczot úgy tekintve, mint egy áthághatlan választ közte s Vilmos közt, könnyezve nézett Magyarhon felé, s vérző kebelével érkezett meg Krakóba, mellynek népe a legnagyobb lelkesedéssel fogadta.

A fővárosi, s tartományokbeli nép lelkesedése, s némelly bájai s szelidsége által megnyert vagy szineskedő volt pártosok hódolása s előbbi hivei, de főleg a hatalmas papság pártolása — már már el kezdék osztani aggodalmát, s Zsigmond s Vilmos is rövidleg várattak.

Lehet, hogy a trónon is biztosíthatott volna Hedvig szerelmi üdve, ha egy új veszélyes körülmény nem fejlődik ki.

Jagelló a litvániai fejedelem eddig mint a lengyel nemzetiség védnöke látszott csak segíteni Vilmos elleneit, de most nyíltan fellépett szándokával; ő látta, hogy egyik család a másik ellen ármánykodva akarja valamelyik tagjával eljegyezni Hedviget, s arra számított, hogy a vetélykedők, inkább részére állanak, mint hogy vágytársuknak engednék a győzelmet, s ezen felül elég hatalmasnak érzé magát megrettentetni Lengyelországot, főleg ha érdekeibe vonhatja a papságot, melly eddig főtámaszként állt Hedvig mellett.

Ennek kezét s vele a koronát kérve tört be Lengyelországba mit rémülve hallott Hedvig, a ki csak kevéssel azelőtt vette ama szomorú hirt, hogy Zsigmond elkoczkázzván a sereg tartására küldött pénzt, nem képes tovább együtt tartani fegyvereseit, míg Albrecht az osztrák fejedelem szinte meggátoltatott a segély-adásban a bajorok hadi készületei miatt.

S ez még nem volt elég, Jagelló meg tudta nyerni a papságot is, kijelentve, hogy egész Litvániával áttér a keresztyén hitre, ha nejevé leend a szép királyi szüz.

Ez eldöntő csapás volt Hedvigre nézve. Litvánia megtérítése már rég óta hasztalan terveztetett a pápa által.

„Most nem lehetünk többé tekintettel Hedvig szívére — mondá a hatalmas papság, — egy pogány nemzet megtérítése olly magas czél, melly miatt fel kell áldozni minden egyebet“ s sok világi főurak is azt mondák, hogy midőn barátta lehet tenni az eddig folyvást ellenséges litvániai népet, nem szabad tovább habozni, hanem annyival inkább el kell fogadni Jagello ajánlatát, mert ő a legszebb férfiak egyike s az a mit tenni akar, forró szerelme jeléül szolgál.

Hedvig eddigi hivei közül is sokan hitték azt, hogy később elfelejtendi Vilmost s boldog leend Jagellóval, — de ők rosszúl ismerték a királyi szüz szívét, mert abban ama mély és szilárd érzemény honolt, melly halhatlan mint a teremő, ki mint a legszebb gyöngyöt fejleszté ki a hölgyi kebelben.

Leirhatatlan az aggodalom, melly Hedvig keblét dúlta, midőn Jagelló győzedelmesen közelgett Krakó felé; a papság és főnemesség folyvást osztrómolták őt, hogy jelentse ki elvégre eddig megtagadott igenlő válaszát, de ő határozott nem-mel felelt; kijelenté, hogy inkább lemond a trónról, mint Vilmosáról, s a mint látta, hogy anyja is ingadozni kezd s már-már hajlandó őt feláldozni a vallás és Lengyelhon érdekének, titokban készületeket tön megszökni Krakóból.

Azonban kétségbeejtő keserve közepette ismét vigasztalá a remény sugára; Vilmos nem várt tovább Zsigmondra, hanem néhány osztrák s magyar főúr s nem csekély számu fegyveres kíséretében megindult Krakó felé.

E hír megrettenté Hedvig elleneit, kik most ádáz cselhez folyamodtak, egyrészüik kibékülést szinlett s hódolva ment Vilmos elejbe, az ifjú herczeg túlboldogan szoritá kebléhez a bájdús királynét, a ki már biztositva vélte szive üdvét, s örült látván, hogy Vilmos deli külseje, kellemes modorai s nép javára tett intézkedései mindinkább szaporiták pártját.

Hedvig büszkén és boldogan tekintte jeles völegényére, s szép álmai közepette nem gyanitá a közeledő veszélyt.

Egy éjjel megrohantatott a királyi lak, mellyben Vilmos szállásolt, őrei szétverettek, baráti nem jöhettek hirtelen segedelmére, s a győztes párt fogolyként vitte őt egy zárdába.

Jagelló az alatt mindinkább közeledett Krakó felé, de azért hasztalan ostromoltatott Hedvig, anyja s a főurak által, ő kijelenté: hogy kész lemondani a trónról, s titokban sikert ígérő készülleteket tett megmenthetni kedvesét.

A szerelmi kétségbeesés bátor amazonná alakitá által a szende hölgyet, egy estve lóra ült, zászlót ragadott s kiment a sereghez, melly Krakó előtt táborozott; — szerelme elragadó ékesszólással ruházta fel, a jelenet rendkívülisége, a kesergő angyal kétségbeesett kérése, a királyi székéből leszállt szerencsétlen hölgy esengése meginditá a harczosok szívét, a sereg követte a szép királynét, a nép fegyvert fogott s dühös csata kezdődött a zárda előtti téren.

A pártosok elszántan védték az erős monostort, de Hedvig serege is lelkesülten küzdött, a szende szüzből bátor harczos lón, s ő vágta be először bárdját a klastrom tölgy kapujába.

Már már meg volt mentve Vilmos, midőn megérkezett Jagelló lovassága melly megsemmisité a királyi szüz merényét, serege szétverettet s ő visszavitetett a fejedelmi várba, hol tudatta vele Jagelló testvére, hogy ablaka előtt fejezteti le Vilmost, ha nem lesz bátyja nejevé.

Hedvig kétségbeesve kért engedelmet elhagyhatni Lengyelhont, ámde Jagelló őt is akarta birni s így azonnali megegyezést követelt testvére. Erzsébet támogatta Jagelló követeléseit s megakarván menteni a koronát, elvégre átkával fenyegette Hedviget, mig Jagelló testvére vérpadot kezdett emeltetni.

A veszély, mellyben Vilmos lebegett, s az anyai átok fenyegetése elvégre czélhoz vezeték Jagellót, Hedvig elvégre megtört kebellet mondott igent; nem reménylhetett többé üdvét, s így legalább Vilmost akarta megmenteni a véres haláltól, lemondott az élet boldogságáról s mint áldozat akart szenvedni mig megnyiland kora sirja.

Jagelló elé vezetett a halvány s megtört szívü ara, s Vilmost erős sereg kísérte ki Lengyelországból.

Hedvig sohajaival kísérte őt. A királyi hölgy sohasem lett következetlen enmagához, — forrón és lángolón szerette a deli ifjut, kitől elválasztá a sors

ádáz hatalma, a fény és hatalom közepette boldogtalan volt, s a büszke trónon ülve irigyen nézett le szerencsés jobbágynéira, kikkel olly örömet cserélt volna sorsot.

Évek multak, de szerelme nem aludt ki szivéből; a fény s vallás mártyrjaként tekinté magát, s azon tudatban, hogy Vilmosa hasonló hűséggel csügg rajta, s hogy feláldozása által annyi új követőt nyert a keresztyén hit, keresett némi vigasztalást s várta a halált, mely véget vetend szive özvegy-ségének.

Ő ama szerencsétlen nők közé tartozott, kik nem tudnak többé semmi kárpótlást lelmi a földön, ha szétdulatott első s utolsó szerelmük üdve, s kik e fölött kesergve hanyatlanak a sir felé, mellyen túl jutalmat várnak az elvesztett boldogsáért, hajlandók lévén elhinni — s e hit egyedüli vigasztalójuk, — hogy ott fenn örökre egyesítendi őket elvesztett kedvesükkal, a kínjaikat eléglő mindenhatóság kegye.

Nem szerencsésebb-e a nő, kit illy csapás után kora sirba dönt a halál, mellynek karja csak későn ölelé körül a szép királynét.

A haldokló mártyr utolsó sohaja Vilmos felé repült, s az első szerelem, melly folyvást élt keblében, lelkével együtt a mennybe repült, ott kárpótlást követelendő a szétdúlt földi üdvért, a sok szenvedésért, — a tömérdek kínért.

* * *

POHARAZÁS ALATT.

(BESZÉLYFÜZÉR.)

B. KEMÉNY ZSIGMONDTÓL.

IV.

(Vége.)

Félóra mulva Borg palánkinban ült — mert az elefánt rázását vén csontjai többé kiállni nem tudták — s az iszonyu hőségben lépést vitette magát szolgálai által a rokonokhoz, kiknek el kellett beszélnie, hogy a nője elleni gyauval milly eredményre jutott.

Ezek, bár Nandanára nagyon fölingerülve voltak, midőn a vádat először hallák, de most egyenként a vén Borgra támadtak.

— Féltékenységed, kiabálták ők, éveiddel gyarapodik. S miért örköd-nénk Nandana felett? Miért kételkednénk, hogy a szeplőtlen nő kötelességeit

teljesíteni fogja-e? Kétkedsz te nélkülünk is eleget. Ezer szemmel sem tudnók meglátni, mit te alva is észrevéssz.

S u d e v pedig haraggal mondá: — Családunkra akartál árnyat vetni, noha tudtad, hogy nevünk olly tiszta fényü, mint a paizs, melylyel Indra a sötétség ellen harczol. Kérsz: ne szólánék senkinek gyanudról. Ámde a rágalmat, ha megszületett, rejtekéből kicsalja a napsugár is és tovább röpíti a szellő is. S honnan tudod, hogy midőn ártatlan nődet szidalmazád, nem leskődött ajtód előtt egy szolga, nem figyelt egy ágyasod? Ki biztosít minket, hogy ellenségeink nem hirdetik már e botrányt a pagodák küszöbénél, a fejedelmi udvarban és a szent fürdészek alatt?

— S ti, kérdé elkeseredve az öreg, hiszitek: hogy ő nem hütelen?

— Hiszszük, hogy te bamba vagy: szólt S u d e v.

— S ha alacsony rágalmadat egy ajk meri sugdosni, egy gúnyos szem közleni a másikkal: téged kettészelünk, mint a kardjátékoknál a potykát.

Ezzel fenyegették Borgot a fiatal rokonok.

— Pedig beszélni fogják Nandana bűnét még a brahminok is, kiknek becsülésére ti olly büszkék vagytok.

Kardok villogtak e nyilatkozatra Borg feje körül; de S u d e v közbeveté magát.

— Hagyjátok a bohót menten! parancsolá. Ugy is ha fecseg, köntösét lepökni fogják a lovagok, s örültsége miatt ujjal mutatnak rája a félénk páriák is.

— Jól van, majd meglátjuk: szólt Borg palánkinjához sietve.

A nap rekkenő vala; de Borg arcza fehér-kék volt, mintha fázott volna. Szolgái csendesen vitték hordszékét.

A bokrok ernyőjében madarak énekeltek, az uton bucsújáró nép danolt, néha vigan megperdült a dob, mert zászlóaljunk változtatá állomását.

Egy század előtt lovaglánk én és Eduard.

— Ki lehet azon alélt öreg? kérdém pajtásomtól, midőn az elfáradt szolgák letették a palánkint, s míg lélekzetet vettek, a benülő kidugta a függönyök alól véretlen, álmadó és fél-halott arczát.

— S nem ismered? Nandana férje: sugá Eduard.

Akkor még nem tudtuk a történeteket, s tréfás megjegyzéseket tevénk a szép nő mumia férjéről.

— No! most hiszed-e, hogy érette megégettetné magát az én Nandanám? kérdé Eduard nevetve.

— Illy önfeláldozás bohóbb volna, mintsem fájdalmi által is megható lehessen: mondám szintén mosolyogva, . . de nem ismerem az itteni közönség hangulatát; tettem hozzá kevés szünet mulva. S könnyen történhetik, hogy a

mi az európai fogalmak szerint ferde őrjöngésnek látszik, a hinduk kedélyére olly szent, olly magasztos varázsszal hat, hogy a közbámulatnak egy divathölgy hiusága nem tudna ellenállani.

— Na! attól ne tarts. Nandanánál legerősebb érzés a szerelem: válaszolta Eduard.

Borg haza érkezett.

Cselédeit nagy sürgésben találta.

Mert Wisnu megöletésének évnapja volt, midőn az egész világ a kedarnathi templomhoz sietett imádkozni, fürdeni, vezéklenni.

— Menjetez mindnyájan bucsúra! szólt a verandán Borg. Legutolsó szolgám se merjen itthon maradni.

E parancs által a mozgás és zsvaj kettőzve lön.

Kiki élelmet vett magához, s vállára tevé batyuját.

Hosszu sorban indultak el, mint a vadludak, midőn a hidegebb vidékekről a tavas völgyek felé szárnyalnak.

A csatlósok egy gyönyörű perzsa-lovat ezüst kantárral, elefántesonttal beszegett puha nyereggel és aranyhimes takaróval hoztak a csarnok elé.

— Vigyétek e lovat aklába vissza, s rögtön induljatok utra: parancsolá Borg.

— De asszonyunk is menni akar: válaszolák.

— Ha mondom, takarodjatok: kiálta ő.

Ekkor Nandana az ajtóhoz lépett.

— Mit akarsz? kérdé Borg.

— Bucsúra kell mennem.

— Ha, ha! miért?

— Lélektisztulásért, mint az igazhivők teszik.

— El, szobáidba, álnok lény! kiáltá a férj, cselédek és rabnők előtt. A szennyedet Ganges minden vize nem moshatja le. S hol van az illatszer és szent füstölő, melly erkölcsed rothadásának szagát megölni tudná?

Nandana reszketett a közgyaláztatáson, s fuldokló hangon szólt:

— Az ártatlanság átka megsemmisítő s még a bünösöké sem enyészik hatás nélkül el. Átkom legyen rajtad! és hangjai üldözzenek halálad óráján is!

Borg gúnyosan nevetett.

A még hátra maradt cselédek pedig szörnyelkedve néztek a bős férjre, ki a legszebb hirben álló nőt, ki a kegyesség és erény mintaképét istenkáromló vádakkal merte bántani.

— A rossz lelkek költöztek belsőjébe, veséjét elfoglalta a bűn, szíve rejtekében lakik, agyába az örjögés fészkelte magát, s onnan az ő nyelve hegyére iszonyu szavakat vet ki.

Igy tanakodtak Borg szolgálói az udvaron, míg batyuikkal Kadernath felé csendesen mendegéltek.

Nandana szobájába zárkozáék, s ott ült szomjan, étlen, álmatlanul.

Borg szintén becsukta szobája závarát, s többé ki nem mozdult.

Az idő pedig haladt.

Másodnapon Sudev látogatóba érkezett.

De senki sem fogadta őt az udvaron, a csarnok előtt, a beltermekben.

— Mit jelent e megvetés? tanakodék a hatalmas minister.

Végre unokahuga előjött.

Mintha Sudev évek óta nem látta volna, ugy csodálkozott megváltozott arcán.

Az órák teltek.

— Hol van Borg?

— Negyvennyolcz órája már, hogy szobájában ül: szólt zokogva Nandana.

Sudev zörgetett. Békétlen volt. Feszíteni kezdé az ajtót. S midőn a zár megnyilt, Borgot halva találta a padlózatán, oldala mellett egy huka hevert, mellyben a dohány megmérgezve volt.

A háznál nem levén hon egy cseléd is, ki a gyilkosságot elkövetheté, természetes, hogy a vén férjnek magát kelle meggyilkolnia.

Épen új szállásomat rendezém, midőn Eduard — ki bátyjánál már csak félkegye lemben állott, s a szárnysegédségtől elmozdítva volt — csörtetve és ragyogó arcczal lépett hozzám, mintha szorgalmáért dicsérő okiratot, vagy katonai erényeiért érdemjelt kapott volna.

— Miért virít ugy kedved pajtáskám? tán örvendesz győzelmén, mellyet lord Astbury zászlóalja nyert a felzendült szomszéd tartományban, s reméled, hogy reánk is közelebből hasonló dicsőség vár?

— Bár tudna még hevítani a harci tárogató, a csatarend, az ágyúk dörgése, s mindaz, mit ti kötelességnek és hirnek neveztek! De lelkem csak egy gondolatnak, csak egy érzésnek szolgálja, s kérkedve hordja a bilincseket, mellyek megalázzák. Ti bajnokok vagytok; én szeretek.

— A propos! hallottad-e hogy Nandana férje féltékeny? Mint nevetéséges tény beszéle egyik rokona. Könnyű sejtene: miként Borg gyanuja rád vonatkozik.

— Csak vonatkozott Taddém! szólt Eduard különös hangnyomattal.

— Hogyan?

— Ő meghalt.

Ekkor Eduárd elmondá halála körülményeit.

— S te örvideni látszol kimulásán? kérdém fejcsóválva.

— A tettetés nem volt eddig is vétkem. És minek mondanám magamat ma búsnak.

— De én barátom! Borg halálát reád nézve kellemetlennek hiszem.

— Hogyan?

— Nandanáért: válaszolám.

— Őt nőül veszem: szólt Eduárd olly biztos hangon, mintha egy angol lady kezéről volna szó, kinek vagyona, rangja, hite, szive megegyezik az övével.

A csodálkozás annyira élénk vonalakat irt arczomra, hogy nem kelle a szavak tolmácsolásához nyulnom.

Eduárd érté, mennyire lehetetlennek tartom az ő szándékát.

— Bátyám ellenzeni fogja: mondá, mintha engem czáfolt volna. Londonba nem vihetném nőmet; mert ott a társaságokban soha szerepet nem játszhatnak. Barátaim házasságomért phantastának tartanának, s maradékaim polgári helyzete némí kétség alá jöhetne, miután Nandana pogány és vallását tán még a szerelemért sem áldozná föl. . . De ezek Taddém! mind csak nehézségek, nem pedig legyőzhetlen akadályok. . . s miért nogatod kétkedőn fejedet? Megengedem, hogy több hátráltatás, több gát gördül utamba. Lehet, miként tisztí rangomat le kell tennem; . . jó! . . le fogom tenni. Lehet, hogy Nandana családjá a házasságnak ellenszegül; . . jól van! én küzdeni fogok velek. Aztán a papok, a brahminok és a mi irástudóink, tán meg nem áldanak vagy tán megátkoznak; de ezek ellen is szerelmem és szilárd akaratom majd találand fegyvert vagy rábeszélést. Ne aggódj Taddém! ne ránczold homlokodat, szünj meg olly kétkedőn nézni rám. Ég és pokol daczára, hidd el! enyim lesz az isteni Nandana.

— Eltemették-e férjét? kérdém.

— Ma reggel fogják megégetni.

— És szived reményekkel van tele! sohajtám.

— Tán csak nem hiszed, hogy a vén bolondért Nandana azt tegye, miről szeszélyes pillanataiban mesélt?

— Felelj Eduard egy kérdésemre: szólék dobogó szívvvel.

Fölszólásom arczomról arczára átlobbant, s halálsápadtan mondá: — Az istenért! kérj.

— Hiszed-e, hogy Borg magát ölte meg?

— Mit gondolsz? Az égre! hogy ne hinném.

— Ekkor bizonyosan nem kétségbeesésből, vagy percznyi felindulás miatt, de kiszámított boszuvágyból tevő. Legalább minden előintézkedései ezt gyaníttatják... Igen, Eduard! ő azt akarta, hogy egy hűtelen nő, ki őt megcsalta és téged szeret, színlett gyászszal, képmutató feláldozással rohanjon érette a lángok közé: vagy ha ez nem történnék meg; akkor Borg azt akarta, hogy egy szentnek hitt és az illemért élőhaló nő, a világ által, melly most bálványozza, a házasságtörés és méregkeverés gyanujával terheltessék. S mit képzelsz: a két rosz közül, mellyiket fogja Nandana választani?

Eduard a szobából kirohant.

Egy percz alatt lován volt és elszárgult.

Csakhamar riadót hallék veretni.

A dob pergett, a trombita harsogott, s a legénység gyülekezék.

— Mit akarsz? kérdém Eduardot őrhelyünk előtt, hol indulásra állánk készen.

— Megszabadítjuk Nandanát! szólt tikkadt hangon.

— De következei?

— Tudod, hogy mi a hinduk szokásait tisztelni szoktuk; azonban a keletindiai társaság birtokában sehol nem engedtetik meg, hogy férjeik temetésekor a nők megégettessék magukat.

— De e tartomány még nincs bekebelezve: mondám.

— Mit bánom! szólt Eduard. Köztünk én vagyok a legfőbb rangu tiszt. A felelősség terhe tehát egyedül engemet illet. S én az ő megszabadításáért örömmel kockáztatom fejemet.

Vágtatva rohanánk.

Félóra alatt egy domb élére értünk, melly gyér fákkal volt fedve.

Alant a völgyben a máglya már lángolt, a brahminok énekeltek, s megáldák Nandanát.

Eduárd jelt adott a trombita harsogtatásra.

A gyülevész nép rémülve nézett a hangok felé, mellyek az isteni-tiszteletet háborgaták.

A papok buzgón folytatók énekeiket s az özvegy fejére tették a kezöket.

Látszott, hogy a szertartás már végéhez közelg.

Eduárd megtámadást parancsolt s kivont karddal előlvág tatott.

A nép szertenyargalt.

A brahminok kezeikkel fenyegetőleg intettek, Nandana rokonai fegyvereiket vonták ki, a máglya vidoran lángolt s kék füstje csendesen emelkedék az égre.

Eduárd alig volt már harmincz öltre szive bálványától.

Ez karjait feléje terjeszté. Küzdött-e magával, ki tudja? de egy sikoltás után megfordult és a lángok közé rohant.

A máglyát körülfozták a rokonok s testeikkel védtek a fegyvertelen papok.
De Nandana már halva volt.

Eduárd tette nagy következményeket szült.

Az álnok Sudev, ki a szomszéd tartományokbani izgalmakról jól volt értesítve, hirtelen leveté álarczát.

Vallásos rajongást használt eszközül, s a temetés körüli botrány bő anyagot nyújtott lázításaira.

Sergeink igen szét levén szórva, mielőtt a tábornok, kit a véletlen kitérés készületlenül talált, összpontosíthatá dandárát, s mielőtt újabb segély érkezhett volna, már a hinduk minket legerősebb állásainkból kinyomtak.

És később nagy áldozatokkal kellett azt visszaszerezni, mit egy szerelmi kalandért vesztenk.

Eduárdot az életunalom hőssé tette, s mert halálát makacsul keresé, könnyen találá a dicsőséget meg.

Hadi hire mindenikét felül haladta s magas helyzetének és történelmi névének ezen háború vete alapot.

Győztünk s benyomultunk a tartomány szívéig.

Meghódítók az egészet. . .

A főváros mellett egy új bucsuhelyre találánk, hová a hívők gyakran kivándoroltak: a szent életü Nandana sirja volt ez.

FALURA MENT LAKNI.

ERDÉLYI JÁNOSTÓL.

Gondolja, édesem, hová gondolkozom?

Csak arra kérem, ne gondoljon messzire.

Ott vagyok én közel, bár nem mutatkozom,

Kegyedtül örökké egy két lépésnyire.

Látom minduntalan, mit mivel, mit csinál.

— A falusi élet kegyednek roszul áll.

Intézi házdolgát vidám szemeivel;
 Ügyel a konyhára, ügyel a kamrára.
 Csekélységen nagyot pöröl cselédivel,
 Kiket nem jó hagyni magok szakálára.
 Pedig nincs unalmasb annál a sok szónál.
 — A falusi élet kegyednek roszul áll.

Hosszu a nyári nap és hűvös az alkony,
 Jól esik ott ülni az utcakapuban.
 „Gyerünk be, gyerünk be, aludni, kisasszony!
 Nem látja, hogy este van már a faluban.“
 Pedig a hegyeken még a végső sugár.
 — A falusi élet kegyednek roszul áll.

Korán kel a hajnal, de nem a kisasszony;
 Vajh! minők lehetnek hajnali álmai?
 „Kelj föl édes lányom, megárt a sok állom;
 Talán bizony kétszer kell egyet mondani!
 Már a konyhán összezőrdül fazék és tál!!
 — A falusi élet kegyednek roszul áll.

Szép ott kinn a falun, szép ott meglepetni
 A régi jó harang felejthetlen szaván;
 Az egyszerűséghez meg visszaszületni,
 Körüldajkálkodván lelkünket a magány.
 De itt is emlékszünk minden harangszónál.
 — A falusi élet kegyednek roszul áll.

Hadd végezze baját pusztá s falu népe;
 Sem dolga kegyednek ott, sem mulatsága.
 Jöjön hát, örömmek, baráti körébe,
 Hol gyöngé hódolás leszen majd világa.
 Általa kis körünk tündéri szépre vál.
 — A falusi élet kegyednek roszul áll.

A csalogány sohse rakjon fecskéfészket,
 Ne is ültessenek virágot pusztára.
 Akkor érjük el a szép emberiséget,
 Ha egygyé foly a szép szellemek sugára.
 Ott él a szellem, hol önfelére talál.
 — A falusi élet kegyednek roszul áll.

MIKÉNT SZÜLETIK A HÁBORÚ?

TÖRTÉNETI HUMORESZK.

SZATMÁRY KÁROLYTÓL.

II.

(Vége.)

Mig Gyöngyösön ezek történtek, Túri Martzi ugyancsak sietett Drégely felé. Már Bujáknál azonban utolérte az odabasi, ki Jussuf arabslován szélsébséggel vágatott utána.

— Már most mit tegyek — gondolta magában Márton, ha verekezésbe ereszkedem vele, késni fogok, a Jussuf halálát más uton is megtudhatják; aztán az ő földjükön járunk s akármely pillanatban elárulhat s befogat, így meg elhagy . . . az ő lova sokkal jobb. . . Hátha szóba erednék vele s rá vehetném, hogy bár egy órát késne? . . . Megkísértem. . . Hé barátom! hallod-e nem tudod merre van az út Drégelyre? . . .

— Csak siess utánam — kiáltott a török vissza sem nézve.

— Ejnye ebhordta pogányj a! még szóba sem áll az emberrel! már csak utána rugtatok a mint a fakótól telik. Előre fakó!

Bele is vágta Martzi a sarkantyut becsületesen lova oldalába, úgy, hogy az odabasit meglehetősen elhagyta s visszakiáltott ő is, hogy: — Erre tarts utánam!

Az azonban a magyar fergeteg nem igen bírta ki a versenyt kelet pusztái villámával. A török szintén megkengyelezte lovát s pár percz múlva újra Márton mellett volt s vele illetén beszédet kezdett:

— Hát te földi miért sietsz úgy Drégelyre?

— Követségem van Mehmeth agához s nem akarok elmaradni tőled, mert különben még elfognak.

— Bizony tőlem pedig aligha el nem maradsz, mert nekem reggelre, török, szakad — ott kell lennem. —

— Hát nem térsz be ide Nográdba?

— Már miért térnék? nem ment el az eszem.

— Hát egy pohár — ő én bolond most jut eszembe, hogy ez a kutya bort nem iszik — fekete kávéra . . .

— Elment az eszed jó barátom? Talán a ti csárdáitokban lehet kavét kapni? . . .

— Igaz biz a . . . de hát tudod mit? Engedd legalább, hogy menjek minde-nütt veled.

— Tőlem elférhetsz — szólt vállvonitva az odabasi, csak a lovad bírja, mert én egy perczet sem késsem.

— Na fakó — kiáltá Martzi — most vagy soha.

A két lovag újra neki indult nyakaszakadtából. Vágatott is a fakó ahogy csak

erejétől telt, s hol előtte hol mellette ment arabs pajtásának, de hátra soha sem maradt.

Már szépen megviradt, mire Drégelyt meglátták. Azonban Martzi kezdi észrevenni, hogy a fakó gyengül, meg-megrázkodik.

— Édes basim lelkem — kiálta a töröknek kétségbeesve — csak egy pillanatra állj meg, amíg nyergemet megigazítom.

— A török meg is állt. Azonban Márton vette észre, hogy lova mindjárt lefekszik.

— Hallod-e Hali — szólt a törökhöz olyan vidám hangon a mennyire csak illy kétségbeesett állapotban tehetted — cseréljünk, ülj már te is egy kicsinyt az én lovamra, — láthatad jól hord, paripának ritkítom párját.

— Sajnálom, de azt nem tehetem: szólt gúnyosan a török, csak idő telnék vele.

Alig ejté ki e szavakat, midőn a szegény fakó csakugyan eldőlt, egypárt rugott s kilehellte az utolsó.

— Ugyan jó hordó paripát akartál alám adni — szólt a török nevetve.

— Te! látszik, hogy pogány vagy, hogy még ki kaczagod a szerencsétlen embert, a helyett hogy segitenél rajta.

— Hát mit tehetek eszeveszett giaur. Légy boldog!

— Megállj, vigy el engem már legalább a várig!

— Azt nem tehetem, hanem azt megengedem, hogy a kengyel-szijjamat megfogd s valamivel lassabban megyek, hogy érhesz velem.

Márton elfogadta az ajánlatot s futtában arról kezdett elmélkedni, hogy miként törhetné ki a nyakát az ő kedves pártfogójának. Azonban a török mindig őt nézte a leggyanusabb figyelemmel. Alig vala egyéb remény, mint a mit a véletlenre szoktunk bízni.

E közben Szondi György hőshalála teréhez mind közelebb közelebb értek s mind inkább apadt a Martzi reménysége.

Egészen a vár alá értek már. Az Ipolynak egy kis karja volt itt mély árokba szorítva s felette egy kis fahid vezetett keresztül.

Megtalálta Márton a mentő gondolatot. A mint a hid közepén mentek, neki dőlt a lónak s belökte gazdástól a vízbe, maga is majd utánok esett. Azzal hátra sem nézett, hanem föl egyenesen a várba.

— No mi bajod giaur! kiáltott reá Mehmeth aga a mint a folyosón eléje vezették.

Martziból majd kiszaladt a lehellet; — semmit sem tudott mondani csak átnyujtotta a Jussuf által adott irományt.

Az aga morogva csóválta meg fejét.

— Hát az odabasi hol van, a mellyik veled jött?

— Nem tudom uram: hebegé Márton — én váltig nógattam, de nem akart feljönni, talán valami csinja van. Csak hamar dicsőséges aga, mert az útam sietős.

— Bolond! hát mire teszed? hol a szekér, hisz még lovad sincs. Aztán elébb ide a pénzzel.

Márton sietve nyomta oda a mi pénze csak volt, de az aga egyenként olvasgatta hajhuzó lassusággal.

— Ugyan rettenetes aga — könyörgök előtted, hozasd le már azt az asszonysze-

mélyt, már nem várhatok tovább; az apám haldoklik, nagyanyámat ájulva hagytam, a testvéremnek meg a fogát kell kihuzatnom, az istenért siess. . .

Az aga csakugyan hátra szólott, hogy hozzák le a leányt.

Pár pillanat mulva megjelent a gyönyörű szűz, ezüstvirágu patyolatruhában és fátyollal, kis törökös kékselyem bugyogójával köves turbánkával fején.

— Ilonkám, lelkem kis Iluskám! kiáltott Márton s leirhatatlan örömmel tárta szét karjait.

A kis leány fellökte fátyolát; aztán némán rogyott lovagjára, egyetlen szót nem tudott volna mondani, ha a világot neki adták volna is.

— Csakhogy itt vagy kedves rózsaszálam, na jer siessünk. Aztán karjára vette az örömtől alélt leányt s kezdte vinni kifelé. . .

— Ho, ho! komám — szólta az aga — nem addig van a! A ruhát nem alkodtuk, azt elébb levetitek.

Márton az ajkát harapta.

— Hát tépd le róla te pogány kutya ott van, csak hagysz rajta valamit, de ha nem hagysz azt sem bánom, csak hamar.

— Nem szükség, — váltsd meg —

— Nincs pénzem —

— Ott az a csat a mentéden, azért rajta hagyom a ruhát, csak a turbánt nem, mert az köves.

— Nesze! itt van mentéstől, bírd békével.

Ezzel kiakasztotta nyakából a mentét s odalökte az agának. Ez pedig oda lépett Ilonkához s lebontotta fejről a turbánt, hogy a gazdag fekete haj, mint egy megeresztett fekete folyó omlott alá gyönyörű gyúrt habokban.

— Aztán meg lovad sincs — szólta Mehmeth — hát min viszed el?

— Ne legyen veled bajod szólta Márton nyersen, — majd kapok én. Nagy elmésen úgy okoskodott, hogy az odabasi bele fúlt a vízbe, de a ló bizonyosan kiúszott.

Vitte is a kis Iluskát karon fogva; a boldogságtól szikrázott mindkettő szeme. Már otthon érezték magokat egymást öelve boldogságban.

Éppen a kapuhoz értek, midőn azon egyszerre az odabasi lép be tetőtől talpig sárosan mint egy piszokkal festett ördög.

— Vissza hálátlan giaur! — kiáltá kardját kivonva. Tegyétek be a kaput — kiálta hátra az öröknek.

A szegény Mártont mintha mennykő csapta volna meg; Ilonka odadőlt a vállára s ájulás környékezte. Olly boldogok voltak csak egy perczcel is elébb.

A zajra Mehmeth is oda ért.

— E leány itt — kiálta az odabasi Ilont karon ragadva s az aga elé tolvá — a nagy szultáné, kinek árnya sohase rövidüljön — Jussuf aga nincs többé!

— Allah akbár! kiálta Mehmeth földig hajolva.

— Ezzel a kutyával pedig, majd elbánom én! . .

III.

Arszlán, a hatalmas budai pasa, nem egyedüli volt azon igazhivők között, kik a kitüntetést jobban szerették a vörös zsinornál. (nem mentére, hanem nyakravaló vörös zsinort értek.)

Ugyanezért, hogy a Magyarhonba nagy dühvel betört rettenetes Szolimánt részint

némelly apró hibításokért megengesztelje, részint hogy valami nagyszerűvel állhas-
son elő, föltette magában, hogy először a meghalt és ölt pasák, sandzsákok, bégek
és agák nejein kívül a mennyi szép nőt csak összegyűjthet, mindazokkal a nap fiának
s a félhold sugarának kedveskedendik; és másodsor, a legegyszerűbb uton módon be-
veszi a palotai várat s onnan egyenesen indul le Szolimán elé.

Az elsőnél mi sem volt könnyebb. A hatalmas pasa kiküldött egy pár száz ti-
máriott lovas s ezek az aratástól meg a szénagyűjtéstől a mint tőlök kitelt válo-
gatták a csinosb külsejű leánykákát. Két hét alatt az arató paraszt leánya biborban,
selyemben volt; egész arca, termete hófehér, s úgy játszott ott kényelmes kerevete-
ken, mintha az Isten is oda teremtette volna.

De mindezeknél valamivel keményebb koncz volt Palota elfoglalása, hol Túri
György parancsolt egypár száz embernek, még pedig csak azt parancsolta, hogy reá
nézzenek s azt tegyék a mit ő teend majd. Ezek azt hűségesen meg is fogadták.

Túri irt mindjárt Győrbe a hadvezérhez, Ekk grófhoz, hogy mielőbb segítsé-
gére siessen. Irt egyúttal Márton öccsének is, hogy a mennyire befolyását érvé te-
heti, igyekezzék a gróftól segítségküldésre bírni.

Márton, miután bátyja Drégelyről kiváltotta, Ekk grófhoz ment volt, hogy vagy
megboszulja kedvesét a törökön, vagy addig kísértgeti megmentését, míg valahol maga
is belevész. Itt tudta meg, hogy Honkát Budára vitték Arszlán pasához, hogy őt szo-
kás szerint a szultánhoz szállítsa.

Ekk grófnál azonban kevés kilátása nyílt Martzinak a boszura, még a sem volt,
a mibe belehaljon. A gróf igen óvatos volt seregére nézve s bizonytalan eredményü
tervekre egyetlen emberét sem veszélyeztette. A palotai expeditióra sem mutatott ő
semmi kedvet s a sürgető Márton kérdéseire azt felelte, hogy most midőn az ország-
hoz olly nagyszerű veszély közelít, — az egyetlen tömeges erőt apró csatázásokban
nem gyengítheti, ez okból nem küldhetett erőt Zrinyinek is Szigetbe.

Mártonnak leest az álla, azonban elhatározta, hogy bátyjának, — ha egye-
dül is, segítségére menend.

A véletlen, a szerelmesek ezen hatalmas pártfogója azonban Martzinak is in-
kább látszott kedvezni, mint parancsnoka. Egy szép reggelen gróf Ekk kiküldött vagy
háromszáz szekeret, hogy a győri várba fát hozzanak a közeli erdőkről. Minden sze-
kérhez négy négy gyalogos volt parancsolva, s elől hátul néhány huszár fedezetül.
Márton is kivívhatott annyit, hogy a keze alatt levő száz huszárral ha lehet bátyjához
bevágja magát. A fáért menő szekerek, muskétások, a Márton huszárral együtt ha-
ladtak ki a várból.

Még az ezt megelőző napon hírül esett volt Arszlán pasának, hogy az általa
ostromlott palotai vár segítségéért folyamodott Ekkhez, s az más nap talán jönni is
fog. Hogy erről magának meggyőződést szerezzen, Luftit a tatai várból érkezett agát
lesbe küldi Győr felé, ki még azon éjjel elő is nyomul s lesbe áll a menyfai er-
dőben.

Martzi előre küldötte a szekereket, s ő maga csendesen haladt huszáraival a
setét lomboktól takart erdő uton. A szekerek szakadozva mentek a rosztól miatt.

A mint egy erdőkanyarulatnál vagy hat szekér előtt, kiugrik Lufti az erdőből
s azt hívén, hogy azok valami podgyászt szállítanak — megtámadja a szekereket vi-
tézzül. A muskétások sem veszik tréfára a dolgot, hanem a ki frissibe kicsíholhatott,
kanoczos fegyvereivel, a kinek a kapca jobban szoritotta a lábát, koczperddel jól

rosszul védte magát. E közben mind több több szekér érkezett; a muskétások leugráltak s védelmi állást vettek. De Lufti mind nem akart tágitani.

Egyszerre a nagy zajra elővág Márton is huszáraival; a kivont száz kardon megbicsaklik a nap fénye, a „Jézus“-tól megdördül az erdő.

Márton, mint egy neki dühödő oroszán hátra vágta kardját, pödört egyet a huszáros bajuszon, félre vágta a kócsagos csalmát, s elkiáltotta, hogy „utánam.“

Már ekkor Luftinak is több esze volt, mintsem a dolgot tréfára vette volna. A mint az első huszárforgót megpillantotta, a vágás közepéből visszarántotta kardját, s még azt is megtűrte, hogy egy muskétás pusztájával oldalba üsse, csak rákiáltott a besliákokra, hogy: „azt parancsolja Mahomet próféta, hogy mentől előbb a táborban legyenek.“

Ezeknek sem sok biztatás kellett; egy pillanat múlva csak a libegő dolimánt lehetett látni, mind elpusztult az egész török csapat, azt az egy párt kivéve, kik olly bolondok voltak, hogy megállottak egy helyben, míg a muskétások egy jó fél fertályig reájok célloztak.

Jó viz volt ez esemény Martzi malmára. Oda ment a gyalog tiszthez s parancsolta, hogy embereit sorba állítva, mindjárt nyomuljon utánna Palota felé. Ez váltig mentegette magát, hogy nincs parancsolatja, Martzi e perczen nem az az ember volt, kivel tréfálni lehetett volna.

— Mindent az én nyakamra! — kiálta a tisztnek.

— Te pedig — kiálta egy huszárhoz fordulva, — visszavágtatsz Győrbe, itt a forgóm nesze — ezt megmutatod a generalis úrnak s megmondod nevemben, hogy a palotai törökök futnak; méltóztassék utánam legénységet küldeni, hogy kergethessem s a mit lehet prédává tehessek.“

Ezzel megfordult; a gyalog tisztnek intett, hogy el ne merjen maradni, ő maga a száz fiókfergeteggel előre vágatott. Gondolta magában: hogy az igaz, hogy a grófnak izentekből mi sem igaz, de ha az, miről teljesen megvolt győződve — az elhíttet bizonyos győzelemre segítséget küld, — a török csakugyan rémulve s talán megverve lesz, — ha nem? akkor úgy is mindegy, semmitsen tett egyebet kockára egy céltalan életnél, egy szagatott szivnél.

E közben Lufti a rémulat sebes lován nyargalt Palota felé. A huszárok csak pár ezer lépésre maradtak el tőle.

Mihelyt Arszlán pasa elé ért, előadta lelkendezve, hogy az egész keresztény világ serge, a magyarok, horvátok, dánusok, frankusok, galicziaiak és minden igazhívó nyelve által ki sem mondható nevü segéd és fő sergek Palotához közelnek. A gyalogságot szekerekre rakták s a könnyü lovasság pedig itt van a sarkában.

E perczen föl is tüntek egy távolabbi dombon Martzi huszárai.

Arszlán mindezeket nem a legjobb neven vette, a helyett kapkodott jobbra balra mind a vízbefuló. A mint végre egy csomó készen álló spáhit meglátott, közikbe állott s parancsolta a többi pasáknak, hogy hagyjanak ott mindent s kövessék a hogy lehet, — hanem a baltadzsik és bostandzsik mentsenek meg valamit a sátrakból, különösen a Szolimánnak szánt szerait s a topidzsik egy pár ágyut.

A várbeliek sohase tudták, hogy mi történik, hogy a törökök olly sebtiben palcolnak. Szegény Turi György utoljára elhitte, hogy csakugyan segítség érkezett s a legjobb szándékkal kezdett ágyuztatni, mozsaraztatni, még az elhasadtakat is kilövette, maga pedig reá vetette magát búsan egy szürkére s vagy ötven huszárral kitört a ja-

némelly apró hibításokért megengesztelje, részint hogy valami nagyszerűvel állhas-
son elő, föltette magában, hogy először a meghalt és ölt pasák, sandzsákok, bégek
és agák nejein kívül a mennyi szép nőt csak összegyűjthet, mindazokkal a nap fiának
s a félhold sugarának kedveskedendik; és másodsor, a legegyszerűbb uton módon be-
veszi a palotai várat s onnan egyenesen indul le Szolimán elé.

Az elsónél mi sem volt könnyebb. A hatalmas pasa kiküldött egy pár száz ti-
máriott lovast s ezek az aratástól meg a szénagyújtástól a mint tőlök kitelt válo-
gatták a csinosb külsejű leánykákát. Két hét alatt az arató paraszt leánya biborban,
selyemben volt; egész arca, termete hófehér, s úgy játszott ott kényelmes kerevete-
ken, mintha az Isten is oda teremtette volna.

De mindezeknél valamivel keményebb koncez volt Palota elfoglalása, hol Túri
György parancsolt egypár száz embernek, még pedig csak azt parancsolta, hogy reá
nézzenek s azt tegyék a mit ő teend majd. Ezek azt hűségesen meg is fogadták.

Túri írt mindjárt Győrbe a hadvezérhez, Ekk grófhoz, hogy mielőbb segítsé-
gére siessen. Irt egyúttal Márton öccsének is, hogy a mennyire befolyását érvé te-
heti, igyekezzék a grófot segítségküldésre bírni.

Márton, miután bátyja Drégelyről kiváltotta, Ekk grófhoz ment volt, hogy vagy
megboszulja kedvesét a törökön, vagy addig kisértgeti megmentését, míg valahol maga
is belevész. Itt tudta meg, hogy Ilonkát Budára vitték Arszlán pasához, hogy őt szo-
kás szerint a szultánhoz szállítsa.

Ekk grófnál azonban kevés kilátása nyílt Martzinak a boszura, még a sem volt,
a mibe belehaljon. A gróf igen óvatos volt seregére nézve s bizonytalan eredményü
tervekre egyetlen emberét sem veszélyeztette. A palotai expeditióra sem mutatott ő
semmi kedvet s a sürgető Márton kérdéseire azt felelte, hogy most midőn az ország-
hoz olly nagyszerű veszély közelit, — az egyetlen tömeges erőt apró csatázásokban
nem gyengitheti, ez okból nem küldhetett erőt Zrinyinek is Szigetbe.

Mártonnak leesett az álla, azonban elhatározta, hogy bátyjának, — ha egye-
dül is, segítségére menend.

A véletlen, a szerelmesek ezen hatalmas pártfogója azonban Martzinak is in-
kább látszott kedvezni, mint parancsnoka. Egy szép reggelen gróf Ekk kiküldött vagy
háromszáz szekeret, hogy a győri várba fát hozzanak a közeli erdőkről. Minden sze-
kerhez négy négy gyalogos volt parancsolva, s elől hátul néhány huszár fedezetül.
Márton is kivivhatott annyit, hogy a keze alatt levő száz huszárral ha lehet bátyjához
bevágja magát. A fáért menő szekerek, muskétások, a Márton huszárral együtt ha-
ladtak ki a várból.

Még az ezt megelőző napon hírül esett volt Arszlán pasának, hogy az általa
ostromlott palotai vár segítségéért folyamodott Ekkhez, s az más nap talán jönni is
fog. Hogy erről magának meggyőződést szerezzen, Luftit a tatai várból érkezett agát
lesbe küldi Győr felé, ki még azon éjjel elő is nyomul s lesbe áll a menyfai er-
dőben.

Martzi előre küldötte a szekereket, s ő maga csendesen haladt huszáraival a
setét lomboktól takart erdő uton. A szekerek szakadozva mentek a rosztól út miatt.

A mint egy erdőkanyarulatnál vagy hat szekér előtűnt, kiugrik Lufti az erdőből
s azt hívén, hogy azok valami podgyászt szállítanak — megtámadja a szekereket vi-
tézül. A muskétások sem veszik tréfára a dolgot, hanem a ki frissibe kicsiholhatott,
kanoczos fegyvereivel, a kinek a kapeza jobban szoritotta a lábát, koczperddel jól

roszul védte magát. E közben mind több több szekér érkezett; a muskétások leugráltak s védelmi állást vettek. De Lufti mind nem akart tágitani.

Egyszerre a nagy zajra elővág Márton is huszáraival; a kivont száz kardon megbicsaklik a nap fénye, a „Jézus“-tól megdördül az erdő.

Márton, mint egy neki dühödt oroszlán hátra vágta kardját, pödört egyet a huszáros bajszon, félre vágta a kócsagos csalmát, s elkiáltotta, hogy „utánam.“

Már ekkor Luftinak is több esze volt, mintsem a dolgot tréfára vette volna. A mint az első huszárforgót megpillantotta, a vágás közepéből visszarántotta kardját, s még azt is megtűrte, hogy egy muskétás puskájával oldalba üsse, csak rákiáltott a besliákokra, hogy: „azt parancsolja Mahomet próféta, hogy mentől előbb a táborban legyenek.“

Ezeknek sem sok biztatás kellett; egy pillanat múlva csak a libegő dolimánt lehetett látni, mind elpusztult az egész török csapat, azt az egy párt kivéve, kik olly bolondok voltak, hogy megállottak egy helyben, míg a muskétások egy jó fél fertályig reájok czéloztak.

Jó viz volt ez esemény Martzi malmára. Oda ment a gyalog tiszthez s parancsolta, hogy embereit sorba állítva, mindjárt nyomuljon utánna Palota felé. Ez váltig mentegette magát, hogy nincs parancsolatja, Martzi e perczen nem az az ember volt, kivel tréfálni lehetett volna.

— Mindent az én nyakamra! — kiálta a tisztnek.

— Te pedig — kiálta egy huszárhoz fordulva, — visszavágtatsz Győrbe, itt a forgóm nesze — ezt megmutatod a generalis úrnak s megmondod nevemben, hogy a palotai törökök futnak; méltóztassék utánam legénységet küldeni, hogy kergethessem s a mit lehet prédává tehessek.“

Ezzel megfordult; a gyalog tisztnek intett, hogy el ne merjen maradni, ő maga a száz főokfergeteggel előre vágatott. Gondolta magában: hogy az igaz, hogy a grófnak izentekből mi sem igaz, de ha az, miről teljesen megvolt győződve — az elhíttet bizonyos győzelemre segítséget küld, — a török csakugyan rémulve s talán megverve lesz, — ha nem? akkor úgy is mindegy, semmitsem tett egyebet kockára egy czéltalan életnél, egy szagatott szivnél.

E közben Lufti a rémullet sebes lován nyargalt Palota felé. A huszárok csak pár ezer lépésre maradtak el tőle.

Mihelyt Arszlán pasa elé ért, előadta lelkendezve, hogy az egész keresztény világ serge, a magyarok, horvátok, dánusok, frankusok, galicziaiak és minden igazhívó nyelve által ki sem mondható nevü segéd és fő sergek Palotához közelgnek. A gyalogságot szekerekre rakták s a könnyü lovasság pedig itt van a sarkában.

E perczen föl is tüntek egy távolabbi dombon Martzi huszárai.

Arszlán mindezeket nem a legjobb neven vette, a helyett kapkodott jobbra balra mind a vizbefuló. A mint végre egy esomó készen álló spáhit meglátott, közikbe állott s parancsolta a többi pasáknak, hogy hagyjanak ott mindent s kövessék a hogy lehet, — hanem a baltadzsik és bostandzsik mentsenek meg valamit a sátrakból, különösen a Szolimánnak szánt szerailt s a topidzsik egy pár ágyut.

A várbeliek sohase tudták, hogy mi történik, hogy a törökök olly sebtiben pakolnak. Szegény Túri György utoljára elhitte, hogy csakugyan segítség érkezett s a legjobb szándékkal kezdett ágyuztatni, mozsaraztatni, még az elhasadtakat is kilövette, maga pedig reá vetette magát búsan egy szürkére s vagy ötven huszárral kitört a ja-

nicsárokra. Nem igen kellett a kapura kerülni, a várfalak úgy le voltak már ágyúzva, a sánczok annyira betöltve, hogy akár mellyik oldalon válogathatta a kijárást. Másnap már beszélhetett volna a várba Arslán, akár szekérháton.

* * *

Ez alatt egy tengerszín zöld selyemmel bélelt sátorban sohajtozva ögyelgett vagy hevert egynehány magyar szüz.

Némellyik úgy dalolt, hogy a könnye hullott belé; egy két ujabban érkezett a kezeit tördelte, s csak kettő ült egy szegletben a violabárony kereveten komolyan, egymást átölelve, egymás vállára dölve, bánattal, de méltóságos nyugalommal. Az egyik gyönyörű szőke fürtű volt búzavirág szemekkel, s valamivel félénkebb. Barna, ében hajú barátnéja egyre biztatta.

A mint a sertelődést és Túri ágyuit meghallották, fülelni kezdett mindkettő. Feleletet a táborból nem hallottak, de annál több „siess siess“ kiáltást, lódobogást és fegyverzajt.

— Istenem, mi lehet ez? — kérdé rémulve a szőke.

— Semmit se félj, csak hallgassunk, édes Rózám csak most egyszer ne légy félénk, gondold meg, hogy Pető Rózának hívnak, én minden jót sejtek. Ha ők támadnának, az óta lehetne az „Allah“-t hallani, de most csendben és sietve szedik össze magukat, valami bajuk történhetett.

Alig mondá ki ezeket, midőn a csata moraja a sátorba hallatszott; a távolban „rajta“ kiáltás, jobbra balra tomboló léptek. A sátor előtti örré rákiáltott valaki, hogy helyéből el ne mozduljon.

— Na kedves Rózám! most már rajtunk a sor, ha szabadulni akarunk. Látod ezt a fekete fa állványt itt, a mellyiken füstölni szoktak? Probáld felbirod-e? Áh! hiszen te derék leány vagy; én meg ezt a trucztollas virágtartót fogom. Emeld magasra, s oda üss vele a hova én.

A két szép hölgy kiment a belső sátor ajtaján. A többiek bámulva és rémuléttel néztek utánnok.

Pár percz múlva egy feljajdulást hallottak; aztán sietve lépett be mindkét hölgy, a barna kezében az ör handsárjával, a szőke kardjával.

— Már most — szólt élénken a barna — ide állj mellém! ti többiek, ki mit lehet szedjen föl, s a mint tőle telik védje magát, mert most már mindkét részről lehet veszedelem, de egyikről sem nagy.

— Istenem! — sohajtott Róza — az az ember ott kinn meghal.

— Meghalni nem hal, mert mindketten csak karjára ütöttünk, de különben nem adta volna ide a fegyvert, sőt úgy lehet, ellenünk használta volna. Most már egy pár kutya el nem viszen.

E közben a csatazaj mind közelebb közelebb hangzott. Az ágyúk elhallgattak; a helyett rémulétes tompa zuhanások és éles csattanások lönek hallhatók. A sátorhoz léptek közeledtek

— Istenem jönek! kiáltá Róza — s a kard reszketett kezében.

— Mit se félj, engem legalább élve el nem visznek, arról jót állok — biztatá társnőjét a barna, miközben handsárját magasra emelé.

A sátor külső nyilatának suhogása hallott. A barna amazon boszuló angyallá

vált, dicsőült arccal állt ott, keleti gyöngytekert haja hátra omlott, a bő felöltönyt messze dobta magától; felindulástól lihegő keblét csak a vékony patyolat takarta.

— Megállj! kiáltá a közeledő felé, miközben a sátorfüggönyt félre lökte, — még egy lépés — meghaltál! . .

E pillanatban azonban messze dobta a handzsárt, kitérte karjait s az érkező ölére omlott élettelen, — csak könyüi omlottak az örömtől.

Martzi — mert ő volt — szintén elvetette a vértől piros kardot, esalmáját is messze dobta s csak úgy hebegett — azt se tudta mit mondjon. Csak csókolta csak simogatta a kedves leánynak arcát, haját, homlokát, miközben annyit mondott, hogy : szép Iluskám, gyöngyvirágom, kedves rózsaszálam. . .

— Itt az öcsém? hangzott kívülről a Túri György szava, s egészen vasban belépett a várnagy is.

A két testvér megölelte egymást, de a pár percnyi szünet után Györgynek első szava is az volt, hogy hol a sereg dereka?

— Nincs ennek kedves bátyám se dereka, se füle se farka, csak magam jöttem én ezzel a száz huszárral, meg egynehány muskétással, — még ha az is eljönne. Különben a grófnak visszaientem még Menyfáról, hogy jöjjön, mert a törököt megverted. . .

— Ejnye, ejnye! — zugolódik György; ez a gaz pogány ha észre veszi még visszatér, s hát a gróf nem akar segísre jönni? enyje enyje! . .

— Nem bánom én már édes bátyám, csakhogy ez a kis leány itt van, ha a világ minden török tatárja nyomban itt lesz is — szolt Martzi mi közben a kis Ilonkát összevissza csókolá.

E perczen tárogató hangok szállaltak meg s Túri György a sátor elé ment. Győr felől fényes hadsereg közelgett, jobbra balra a legszebb rendű szárnyvéd csapatokkal közbül nehéz vasas lovasság előtt a fővezér Ekk gróf.

A mint a gróf a két Túrít megpillantotta rögtön oda vágatott s kezet nyujtott Györgynek, a Martzi vállát pedig, ki még mindég Ilonka kezét tartá megveregette.

— Isten áldjon nemes bajnokok! — szolt a gróf, ne neheztelj barátom György, hogy előbb segítséget nem küldtem, engem is körülmények s ovatosság kormányoznak.

— Nem is neheztelek uram! nem szokásom — szolt György — de a palotai vár kulcsát ime kezembe teszem, én eddig, bár mint innen láthatod gyenge állapotban megoltalmaztam mi rám bizva volt.

— Ne tedd azt barátom — szolt nyájasan a gróf — a király ő felségének alkalmasint rosszul esnék, hogy éppen egy szentelt vitéze ilyesmit cselekszik.

— Sajnálom uram, de mást nem tehetek.

— Tehetek hát én — szolt nemesen a gróf — jó, álljon a te akaratod. Téged nagyobb jutalomra terjesztelek föl a felségnek, addig e kulcsot ime derék öcsédnek nyujtom, ki magát ma annyira kitüntette azon hozzáadással, hogy a várat építtesse föl s soha se védje jobban a bátyjánál. . . Isten veletek!

S ezzel tova vágatott a török sátrak között.

— Hol vagy Rózám? jer velem! kiáltá hátra Ilonka a mint Márton karján a vár felé indult.

— Itt vagyok — szóll örömtől ragyogó szemekkel a kis szöke — egy magas barna hős karján csüggve, ki asztrakán kalpagját büszkén félre vágta.

— Servus Dezső hát te is megkaptad? — kiáltoz Martzi — na jertek el legalább menyekzőre, még e napon megüljük.

* * *

A legsetébb pont volt ez Magyarország életében. A mohácsi vész sebei, még hegedetlenül; egy időben Zrinyi hős, de annyi gyászt okozó halálával; a török Budán; az országban pártok: s mégis, mondja valaki ha nem voltak-e ekkor is boldog emberek?...

A boldogságot nem hír, közélet, vagy dicsőség adja meg: csak a házi élet csendében, önmagunkban, vagy legfelebb egy forró, rokon kebelben találhatjuk föl azt!

Ú T I L E V E L E K.

JÓKAI MÓR SAJÓHOZ.

I.

Nagyvárad, május 9. 1853.

Kedves rokonom!

Nem csak azért intézem hozzád soraimat, mert legőszintébb barátomnak tartalak, ki gyermekségem óta együtt növekedtél velem, ki osztályosa voltál jó és rossz napjaimnak, ki úgy szólván mindig együtt jártál keltél velem; de leginkább azért, mert tudom, hogy gondolatimba annyira belátsz, hogy a mit ide nem irtam, még azt is el tudod olvasni, melly tudománynak igen szép hasznát veheted ezúttal.

Most ötöd napja, hogy elindultam Szolnoktól, a miből láthatod, hogy ezen az uton nem fogom körülkocsikázni a világot. Ha büntetésből lett volna reám szabva ez az út, akkor erősen tudnék panaszkodni, de minthogy multság kedvéért történt, nem panaszkodom. Hajdan egy tájfestő, hogy tengervihart lásson, hozzá kötöztette magát az árboczhöz; már pedig egy gyorszekérutazás Szolnoktól Váradig a mostani agió szerint bátran fölér egy tengeri viharral.

Mikor azt mondom: gyorszekér, — érts magadnak egy nagy gyékényes társekeret, mellyet kilenez ló híz, s melly mellett öt hat ember ballag; — ezen emberek az utazók, a kiket a gyorszekér visz, s kik közül a férfiaknak megengedtetik, ott a hol igen nagy sár van, kiszállhatni a szekérből s gyalog előre mehetni.

Itt már huszonnyolcz hét óta esik az eső, következőleg a föld abban az állapotban van, mint midőn az özönvíz legelébb lefutott róla; feneke nincs az útnak; kivált mikor javulni kezd az út, s akkor ismét fris eső hull reá, akkor épen járhatatlan. Mintha dagasztott szurokra volna töltve olvasztott fagyú, csuszik süpped a láb alatt, megfogja a szekér kerekeit, s ha jó helyre akadtál, úgy ott maradsz, hogy tizenhat ökörnél kevesebb ki nem híz belőle. Ez azonban csak a csinált utaknál van így, miket az ember gátaknak nevez, s mikhez közeledtével már előre alkuszik a kalauz, hogy itt aztán le kell szállni; a hol csinált út nincs, ott nagyobb a boldogság, ott sár helyett csak vizek vannak, nádon, kákán és sáson keresztül megy a torony irányában,

találkozva a vadlúdak, szárcsák és bibiczek légióival, mellyek mind azt látszanak kérdezni, hogy mit keres egy idegen tünemény az ő országukban? máskor legalább elrepültek, ha meglátták az embert, most pedig ostorral kell kergetni, hogy a lovak lábai alá ne menjenek.

Ha reggel meglátunk egy tornyot a távolban, felsohajtunk, bár csak estére ott hálhatnánk, s ha nagy nehezen bevergődtünk, azt a vigasztalást kapjuk, hogy még ez idáig nagyon jó út volt, hanem ezután következik még a rosszsa. A képzelet tagadja a lehetőséget, de a következő nap igazolja: éktelen ingoványon kell keresztülhatolni, hol minden húsz lépésre pihenni kell a lónak, a kocsi úszni tanul, a viz a tengelyeken felül csap, a kocsiból kihajolva szedheti a súlymot és a pióczát, a ki szereti. Itt már le sem szállhatsz, s boldog vagy, ha annyi viszontagság között erős szívű úritársakkal áldott meg a sors, kik nem sikoltoznak, ha a szekér félrebillen, feldülésről, ha tavakon vágatsz keresztül, vízbefulásról, s ha lovas legények jönnek szembe, kirablástól. Az egész húsz mérföldnyi uton nem találtunk elé más szekeret, mint a szembe jövő gyorskocsit s egy gyapjuszállító szekeret a vízbe fordulva. „Mit csinálnak itt kendtek?” kérdé kalauzunk a szekerepektől. „Nem látja kend, hogy rákot fogunk?” felelt az egyik. Magyar ember még a bajban sem veszti el humorát.

Végre megérkeztünk Váradra. Itt már épen egy napja, hogy várakozunk a váltott lovakra, a mi meglehető fogalmat adhat a gyorsutazási rendről.

Quoniam deus nobis haec otia fecit, meglátogattam az itteni színházat, mellyben Havi és Gócs dalszintársasága működik, s mellyben, különösen a férfi tagok között több igen jeles fiatal művészt volt szerencsém megismerhetni, bárha az előadott mű (Lumpácsi) nem volt is egészen alkalmas tehetségeik kellő kitüntetésére. A női szereplőket a dalművekben mondják erősebbeknek.

Ezúttal búcsut kell tőled vennem kedves Sajóm, mert lovaink be vannak fogva. Isten veled, vigyázz magadra, hogy mikor haza érkezem, jó egészségben találjalak. Öszinte barátod.

J. M.

II.

Kolozsvár, május 11. 1855.

Kedves rokonom!

Itt vagyok végre az annyiszor megálmodott, annyiszor megszeretett Erdély fővárosában, a hol úgy érzem magamat, mintha régi ismerők, régi rokonok közé érkeztem volna, kiknek arcait is látni véltem valaha, talán képzeletemben? talán a történet könyveit olvasva? a midőn a hajdankor hőseinek, nagyjainak, bölcseinek tetteiben elmerülve azoknak alakjai végig húzódtak lelkemben, és most, midőn Erdély földén állok, meglevenülten állnak szemeim előtt.

Mert nem a holt emlékek legdrágább nevezetességei Erdélynek, hanem azon élő ivadék, melly nemzeti és faji sajátságát Árpád és Attila óta vegyítetlenül megtartotta, mellyet sem gazdagság és műveltség, sem szegénység és elhagyottság nemes, tiszta ősi jelleméből ki nem vetköztetett, melly a hány lépéssel haladt a jövőbe, annyi lépéssel nem hagyta hátra múltját, hanem magával vitte annak emlékeit, — arca vonásain, szívében, szavában.

Még most is feltalálhatni Erdélyben mindazon alakokat, kiknek képeit az emlékönyv írók oly élénk színekkel festik: a kérdés nélküli büszke főnemest, a hallgató érdemcire büszke bátor lelket, a minden szépet, nagyot és nemest tárt kebellet

fogadó női jellemeket, a szív és ész sajátságairól rendkívülivé lett tüneményeket, az alapos, józan értelmű magas készütségű tudóst és azt a szorgalmas, becsületes népet, melly most is olly szerelmes határaiba, miként hajdan, melly megél szorgalmával, kitartásával egy akkora darab földön, mekkorát Magyarországon a dülő utak elfoglalnak, s nem cserélné fel azt tiz annyival ősi hegyein túl.

Délutánra érkezve, estve a színházat látogattam meg. Nóm játszott; ollyan jól fesett valahára drámai közönséget láthatnom. A kolozsvári színház a pesti után legnagyobb tere a magyar színművészetnek, ötvenkét páholya van s egész elrendelése jó izlést s kitünő csint tanusít; jelenleg Kaczvinszky dal-szintársulata működik benne melly több jeles és szép reményekre jogosító tagokat számít, s miután az áldozat kész igazgató három évre nyerte meg a színházat, remélhető, hogy társulata időjártával a legjobbak közé fog emelkedni, egyenlően közrehatván a közönség pártolása, a művészek buzgalma és az igazgató tapintata.

Különösen meglepő volt rám nézve az ellentét, hogy míg Pesten a drámai közönséget a karzaton szoktuk keresni, itt a páholyokban találjuk azt. A művészet van e ott degradálva, vagy az intelligentia?

Ez estvén egy új művésznővel is találkozánk a színpadon, Hervey Idával, kit pesti föllépteiből ismerünk, és a közönség kedvező ítélete üdvös buzdításul szolgáland az ifju művésznőnek, kit szorgalom és kifejlett tehetség, reméljük hogy mindig magasabbra fog emelni.

Még két napot fogok Kolozsvárt tölteni, azután indulok le a székely földre.

Képzelem, mennyivel jobb szeretnéd, ha színházak ismertetése helyett Erdély pompás panorámáit írnám le előtted, de csak légy türelemmel; a Királyhágót éjjel haladtuk keresztül, azt tehát most nem láttam, Erdély egyéb regényes részei ezután következnek.

Addig is Isten veled.

JÓKAI.

MŰBIRÁLATI ROVAT.

F. hó 25-kén először: Pénz és becsület, vigjáték 5 felvonásban. Irta Ponsard. Francziából fordította Országh Antal.

Mundt mondja legujabb művében, hogy a francia színművek dicséretéből egy nagy rész a közönséget illeti.

Igen találósan jegyzik meg, „hogy a francia közönség fiatal költőivel úgy bánik, mint egy gyöngéd anya bánik gyermekével, ki először próbál jární. Gondosan kíséri első szerény lépteit, gyámolítja az ingadozót, kitalálja a czélt hova törekszik, s minden közeledést e czélhoz őszinte örömmel üdvözl.“ Az saját szellemének finomsága és saját éleze, mit a párizsi közönség készséggel költői szellemének és élczének mond, s lényükben csak a testből való testet s a véréből való vért ismeri fel, és e nemzeti rokonság kedvéért megbocsátja a szerző egyéni gyöngeségeit. Minden sikert, mellyet Párizsban egy mű előidézett, félig maga a közönség teremti.

Csak e körülmények közt magyarázható meg a francziák rendkívüli drámai ter-

mékenysége. Ők nincsenek zavarban, hogy mindig valami újat hozzanak színpadra, mert újnak náluk nem az anyagban, nem a leleményességben, következésképpen nem a cselekvényben, hanem egyedül a kidolgozásban kell lennie. Maga, azon nagy leleményi tehetség, mellyet nekik a dráma terén és nevezetesen e vigjátékban tulajdonítunk, közelebről tekintve, csupán az ügyességben alapszik, a mindennapit, mellyet már nem is kell föltalálni és teremteni, új, a francia élcznek és szellemnek megfelelő alakba önteni. A mondottaknak csattanós bizonyosságát találjuk a modern Franciaország első dramatikusanak fönnbbi legújabb és sokszorosan magasztalt vigjátékában, melly költőjének a császár magas megtisztelésén kívül 28,000 franknyi illetéket jövedelmezett.

E darab alap gondolata már akárhányszor volt színpadon. Egy gazdag fiatal ember, ki magát parasitától és hamis barátoktól látja körülvéve, míg egész vagyonát elveszti, s ezzel mind egyiket és mindenét, minden ótalmat és gyámolt — van e tárgy, mellyet már annyi alakban kibányáztak, mint ez? római classikusoktól elkezdve csaknem minden költő tollán megfordult e tárgy. Másutt az illy könnyen vásárlott dicsőséget nem engednék át olly szárazon az írónak, rábizonyítanak a plagiumot, s ezzel pálczát törnének műve felett. A mi közönségünk is anyagot keres, gazdag cselekvényt, eseményeket, mellyek még elég újak, hogy a földszintet és karzatot elragadhassák. Ellenben Franciaországban Ponsard e vigjátéka szövegével teljesen új hatást idézett elő, csupán az által, hogy a naponként előforduló tárgyban a korszellem sugarait, mintegy gyúponban gyűjtötte össze. Minden oldalról elismerik, hogy a francia színpadot egy új darabbal gazdagította. A császár kitüntetésekkel halmozá el az író. Még most is minden nap nagy vonzóerőt és ingert gyakorol e darab az új után vágyódó tömegre, s a legkényesebb ítézet azon vigjátékok sorába helyezi e művet, mellynek színműi legmagasb föladata: hogy a kornak erkölcsi tükre legyen!

Ennél fogva szükségesképpen egy más elemtől is áthatva kell lennie, mint az, melly egy szellemdús párbeszéd neve alatt némelly szük cselekvénnyel és elhasznált helyzetekkel bír darabnak pillanatnyi sikert biztosít. S valóban Ponsard e művében a korszellem ütere lüktet, mellyben többé vagy kevésbé mindenki amaz uralkodó életigazságokat ismeri föl. Egyes megjegyzések, élczek, episodok nem csupán általánosan zellemdúsak és mulattatók, hanem legfőbb becsüket különös vonatkozásuk és célzataik által nyerik. Egy titkos beszéd ez a szerző és a közönség közt; a színpad és a nézők közt egy párbeszédi közlekedés támad, s a taps és nevetés nem annyira tetszés jelei, mint inkább válasz, melly a szerzőnek tudtára adja, hogy eltalálta az élet-igazságokat.

Midőn a darab hősét George-ot az első felvonásban, dőzsölöktől s vendégzimbóráktól látjuk körülvéve, kik segítenek gazdagságát apasztani, és midőn pompás ebédjéről jönnek, s az asztal finom csemegéit hizelgéssel fizetik, mellyek nem kevésbé finomak és választékosak, — e jelenés véleményünk szerint olly régi, mint a világ. De azonnal a jelen idő elvont világába van helyezve, mihelyt e fiatal George beszédére hallgatunk, miként ő jószívü bár és nem szellem nélküli, de jellemmé még egy általában nincs szilárdulva, a kortól phrasisokat kölesönöz, mellyeknek álmagságán mint nagy ember tetszhetik magának. A diplomata azt tanácsolja neki, hogy álladalmi hivatalért folyamodjék, erre a legékesebb szavai vannak, hogy kényelmes henyeségét erényül tündököltethesse. A bankár egy leányról beszél neki, kit vagyona méltóvá tesz, hogy George kezét megkérje — erre hangos megvetéssel válaszol, hogy

fogadó női jellemeket, a szív és ész sajátságairól rendkívülivé lett tüneményeket, az alapos, józan értelmű magas készütségű tudóst és azt a szorgalmas, becsületes népet, mely most is olly szerelmes határaiba, miként hajdan, mely megél szorgalmával, kitartásával egy akkora darab földön, mekkorát Magyarországon a dűlő utak elfoglalnak, s nem cserélné fel azt tíz annyival ősi hegyein túl.

Délutánra érkezve, estve a színházat látogattam meg. Ném játszott; olyan jól fesett valahára drámai közönséget láthatnom. A kolozsvári színház a pesti után legnagyobb tere a magyar színművészetnek, ötvenkét páholya van s egész elrendelése jó ízlést s kitünőt csint tanusít; jelenleg Kacsvinszky dal-szintársulata működik benne mely több jeles és szép reményekre jogosító tagokat számít, s miután az áldozat kész igazgató három évre nyerte meg a színházat, remélhető, hogy társulata időjártával a legjobbak közé fog emelkedni, egyenlően közrehatván a közönség pártolása, a művészek buzgalma és az igazgató tapintata.

Különösen meglepő volt rám nézve az ellentét, hogy míg Pesten a drámai közönséget a karzaton szoktuk keresni, itt a páholyokban találjuk azt. A művészet van e ott degradálva, vagy az intelligentia?

Ez estvén egy új művésznővel is találkozánk a színpadon, Hervey Idával, kit pesti föllépteiből ismerünk, és a közönség kedvező ítélete üdvös buzdításul szolgáland az ifju művésznőnek, kit szorgalom és kifejlett tehetség, reméljük hogy mindig magasabbra fog emelni.

Még két napot fogok Kolozsvárt tölteni, azután indulok le a székely földre.

Képelem, mennyivel jobb szeretnéd, ha színházak ismertetése helyett Erdély pompás panorámáit irnám le előtted, de csak légy türelemmel; a Királyhágót éjjel haladtuk keresztül, azt tehát most nem láttam, Erdély egyéb regényes részei ezután következnek.

Addig is Isten veled.

JÓKAI.

MŰBIRÁLATI ROVAT.

F. hó 25-kén először: Pénz és becsület, vigjáték 5 felvonásban. Irta Ponsard. Francziából fordította Országh Antal.

Mundt mondja legújabb művében, hogy a francia színművek dicséretéből egy nagy rész a közönséget illeti.

Igen találósan jegyzi meg, „hogy a francia közönség fiatal költőivel úgy bánik, mint egy gyöngéd anya bánik gyermekével, ki először próbál járni. Gondosan kíséri első szerény lépteit, gyámolítja az ingadozót, kitalálja a célta hova törekszik, s minden közeledést e célhoz őszinte örömmel üdvözöl.“ Az saját szellemének finomsága és saját élcze, mit a párizsi közönség készséggel költői szellemének és élczének mond, s lényükben csak a testéből való testet s a véréből való vért ismeri fel, és e nemzeti rokonság kedvéért megbocsátja a szerző egyéni gyöngeségeit. Minden sikert, mellyet Párizsban egy mű előidézett, félig maga a közönség teremti.

Csak e körülmények közt magyarázható meg a francziák rendkívüli drámai ter-

mékenys
mert új
a cselekv
ményi te
tunk, kö
már nem
alakba ö
szág els
melly kö
delmeze
E
ber, ki
nát elve
fárgy, m
csaknem
dicsőség
ezzel p
lekvény
gadhass
hatást i
sugarait
czia sz
írót. M
vágyod
mellyne
I
melly e
helyzet
a korsz
sigazsá
zelleme
zataik
nézők
jelei, r
ságoka
borákt
ebédje
vésbé
világ.
beszé
egy át
ságán
állada
henye
méltó

mékenysége. Ők nincsenek zavarban, hogy mindig valami újat hozzanak színpadra, mert újnak náluk nem az anyagban, nem a leleményességben, következésképpen nem a cselekvényben, hanem egyedül a kidolgozásban kell lennie. Maga, azon nagy leleményi tehetség, mellyet nekik a dráma terén és nevezetesen e vigjátékban tulajdonítunk, közelebbről tekintve, csupán az ügyességben alapszik, a mindennapit, mellyet már nem is kell föltalálni és teremteni, új, a francia élcznek és szellemnek megfelelő alakba önteni. A mondottaknak csattanós bizonyosságát találjuk a modern Franciaország első dramatikusanak fönnbbi legújabb és sokszorosan magasztalt vigjátékában, melly költőjének a császár magas megtisztelésén kívül 28,000 franknyi illetéket jövedelmezett.

E darab alapgondolata már akárhányszor volt színpadon. Egy gazdag fiatal ember, ki magát parasitától és hamis barátoktól látja körülvéve, míg egész vagyonát elveszti, s ezzel mind egyiket és mindenét, minden ótalmat és gyámolt — van e tárgy, mellyet már annyi alakban kibányáztak, mint ez? római classikusoktól elkezdve csaknem minden költő tollán megfordult e tárgy. Másutt az illy könnyen vásárlott dicsőséget nem engednék át olly szárazon az írónak, rábizonyítanak a plagiumot, s ezzel pálczát törnének műve felett. A mi közönségünk is anyagot keres, gazdag cselekvényt, eseményeket, mellyek még elég újak, hogy a földszíntet és karzatot elragadhassák. Ellenben Franciaországban Ponsard e vigjátéka szövegével teljesen új hatást idézett elő, csupán az által, hogy a naponként előforduló tárgyban a korszellem sugarait, mintegy gyúponban gyűjtötte össze. Minden oldalról elismerik, hogy a francia színpadot egy új darabbal gazdagította. A császár kitiüntetésekkel halmozá el az író. Még most is minden nap nagy vonzóerőt és ingert gyakorol e darab az új után vágyódó tömegre, s a legkényesebb ítézet azon vigjátékok sorába helyezi e művet, mellynek színműi legmagasb föladata: hogy a kornak erkölcsi tükre legyen!

Ennél fogva szükségesképen egy más elemtől is áthatva kell lennie, mint az, melly egy szelleműs párbeszéd neve alatt némelly szük cselekvénynyel és elhasznált helyzetekkel bíró darabnak pillanatnyi sikert biztosít. S valóban Ponsard e művében a korszellem ütere lüktet, mellyben többé vagy kevésbé mindenki amaz uralkodó élet-szigazságokat ismeri föl. Egyes megjegyzések, élczek, episodok nem csupán általános szelleműs és mulattatók, hanem legfőbb becsüket különös vonatkozásuk és célzataik által nyerik. Egy titkos beszéd ez a szerző és a közönség közt; a színpad és a nézők közt egy párbeszédi közlekedés támad, s a taps és nevetés nem annyira tetszés jelei, mint inkább válasz, melly a szerzőnek tudtára adja, hogy eltalálta az élet-igazságokat.

Midőn a darab hősét George-ot az első felvonásban, dözölöktől s vendégzimbóráktól látjuk körülvéve, kik segítenek gazdagságát apasztani, és midőn pompás ebédjéről jönnek, s az asztal finom csemegéit hízélgéssel fizetik, mellyek nem kevésbé finomak és választékosak, — e jelenés véleményünk szerint olly régi, mint a világ. De azonnal a jelen idő elvont világába van helyezve, mihelyt e fiatal George beszédére hallgatunk, miként ő jószívű bár és nem szellem nélküli, de jellemmé még egy általában nincs szilárdulva, a kortól phrasisokat kölcsönöz, mellyeknek álmagasságán mint nagy ember tetszetik magának. A diplomata azt tanácsolja neki, hogy álladalmi hivatalért folyamodjék, erre a legékesebb szavai vannak, hogy kényelmes henyeségét erényül tündököltethesse. A bankár egy leányról beszél neki, kit vagyona méltóvá tesz, hogy George kezét megkérje — erre hangos megvetéssel válaszol, hogy

pénzért soha sem fog házasodni. A becsület e magas fogalmait megunva, a jóllakott czimborák eltávoznak, hogy az ifju George egyedüli igaz barátjának, ki tivornyájukban nem vesz részt, helyet csináljanak. E barát életére és szellemére nézve egy valódi Cato, ugyszólván a régiek chorusát képviseli, melly a történendők életbölcsejét és tanulságát mondja ki. Gyöngéden, kimélettel és emberszeretettel — nem védi bár, de magyarázza a szegények több ballépéseit, kik a szükségtől kergetve, néha a finomabb alapelveket megtagadják, hogy éhen ne haljanak meg, George próbát még ki nem állott, becsületében kérlelhetlen, s nem talál elég kárhóztató szavakat azok ellen, kik büszke függetlenségi érzületeiknek nőt és gyermeket nem birnak fölládozni.

A vita eldöntetlen marad, de a gyakorlati élet csakhamar megmutatja, kinek volt igaza.

George egy öreg üzér leányát akarja elvenni. Az öreg egyike azon pénzembereknek, kik csak a jelenkornak körülményei közt támadhatnak. Az öreg uzsorás a fiatal George vagyoni állapotáról jobban van értesülve, mint ő maga; tudja, hogy csak anyai része van biztosítva, míg atyja elpazarlá azt, mit fiának kell vala hátrahagynia. Az anyai rész mindazáltal elég nagy, hogy az öreg kedvét veje iránt meg ne rontsa. Hogy a nemeskeblü fiu e részt arra fordíthatá, miszerint vele elhunyt atyja adósságait fizesse ki, hogy nevét becsületben örizhesse meg, erre a praktikus pénzember távolról sem gondol.

Georgenak mindeddig nem volt alkalma annyira megismerkedni az élet komoly oldalával, a nehéz harcokkal, mellyekre a szükölködöket kényszeríti, hogy egy perczig is vonakodhatott volna fennen vallott alapelveit teljesíteni. Szinpadi méltósággal nyilvánítja kézségét atyja hitelezőit tökéletesen kielégíteni, és fontolgatás nélkül koldussá lesz.

Itt a vigjáték humorának főfokát éri el: George a jegyző által figyelmeztetve, hogy nemeslelkűségének e ténye után az öreg üzér leánya kezét nem fogja többé olly szívesen odaadni, beszédközben az öreggel némi gyöngéd czélzást tesz pénzvesztéseire. Az öreg nem sejtve a történeteket, George czélzásait elvesztett atyai örökségére magyarázza, mellyekre nem is számolt, és ennélfogva ez részére a legjobb alkalom, hogy magát a nagylelkűség olcsó phrasisaival fölékesítse. Ő becsületes ember, ki Georgeot nem külső értéke szerint becsüli stb. George el van regadtatva, azt hiszi, hogy az öreg szemei előtt még annál magasban fog állani, ha mindent bevall. — Az öreg ijedelme, midőn Georgeot most mint koldust látja maga előtt, nem csekély; a kerék természetesen fordul, az öreg úr lehető legnagyobb bámulattal méltányolja a fiatal ember nemes tettét, de leánya még sokkal fiatalabb, semhogy férjhezmenetelre komolyan gondolkozhatnék. Szóval, az öreg phrasisa itt valódi ürességében áll előttünk és George elutasítatik.

Most itt az idő, hogy magaslelkü érzüleimet, mellyek mig gazdag volt, olly jól hangozának, igazolja. Tivornyatársai természetesen kikerülük. Ő éhezik s ez hatalmas fordulatot ad a meggyőződésnek. A művészetnek nem kellene kenyér után menni — s ő sopánkodik, hogy festvényeiért, miket szeretetreméltó vendégei olly nagyra becsültek, egy sous-t sem kaphat. Előbb büszke volt függetlenségére, milly szívesen oda adná most a legesekélyebb hivatalért, mellyet megtagadnak tőle, mig régebben számos magasbakkal ingyen kínálták.

George mindig mélyebben sülyed elveiben, már el van határozva, hogy pénze

kedvéért egy öreg delnót elvegyen. Megbánja nemesszivűségét, mely koldúsbokra juttatá, mert az ő tette is csak phrasis volt, egy meggondolatlan agyzajlás és nem erény, mely elég erős, a következményeket is nyugodtan elviselni. Ideje, hogy igazi barátja megmentse, azon Cato, ki ellen egyszer tagadta azt, hogy az éhség a legerősb alapelveket is megtörheti. A nélkül, hogy diadalnak tartaná, miszerint a szomorú valóság igazolá állítását, Rudolphe a jó barát felrizza Georgeban a phrasisok megett nyugvó jobb énjét s egy nemes szerelem segélyével George megmenekszik a rosszaság örvényeitől és tisztességes lételt viv ki magának.

Eddig e valódi életigaz tartalommal művészi kezelést tanusító vigjáték, mely közönségünk által is a lehető legtisztább tetszéssel fogadtaték.

A főbb szerepek következő kezekben: Rudolph Szigeti, George Feleki, Mercier Szentpétery, Laura Komlóssi Ida, Lucille Buljovszkikiné. □

BUDAPESTI HIREK.

** K i P e s t e t r ú t o l d a l a i r ó l a k a r j a i s m e r n i , n e m s z ü k s é g , h o g y a k ü l v á r o s b a m e n j e n , h o l o l l y u t c z á k r a f o g n a a k a d n i , m e l l y e k r o n d a s á g é s e g é s z s é g t e l e n l é g t e k i n t e t é b e n h a j s z á l l a l s e m á l l a n a k h á t r á b b a k á r m e l l y p i s z k o s t ö r ö k k ü l v á r o s n á l — t a l á l a b e l v á r o s b a n m a g á b a n i s n é h á n y h e l y e t , m e l l e t t a k á r h e t e k i g e l m é l k e d h e t i k a z o n k é r d é s f ő l ö t t : v a j j o n n e m m u z e u m i p é l d á n y g y a n á n t t a r t o g a t j á k - e a r é g i s z é p i d ő k e m l é k e ü l . I l l y e n e g y e b e k k ö z ö t t a k ö r ö s i u d v a r t e l e k . N a g y o n ö r v e n d e t e s h i r t e h á t a z , m e l l y s z e r i n t M a r s a n J ó z s e f e h e l y r e e g y n a g y s z e r ű i p a r c s a r n o k o t s z á n d é k o z i k é p i t e n i , m e l l y a t e r v s z e r i n t m i n d a z ö l d k e r t - , m i n d a c z u k o r - u t c z a f e l é k é t e m e l e t e s h o m l o k é p ű l e t b ő l , é s e z e k e t ö s s z e k a p c s o l ó é p ű l e t e k b ő l á l l a n a , k ö z e p é n e g y e m e l e t e s c s a r n o k k a l , m e l l y h a t ö l h o s s z ú , h u s z ö l s z é l e s , ü v e g g e l f ö d ö t t s t ö b b k a r z a t t a l e l l á t o t t h e l y a k ö z é p é p ű l e t e t k é p e z i . A f ö l d a l a t t i r é s z e k l é g s z e s z v i l á g i t á s s a l e l l á t o t t i p a r ű z l e t i — t o v á b b á b o r , s ö r é s j é g p i n c z e — s e g y a b é c s i e l y s e u m f o r m á j á r a r e n d e z e n d ő m u l a t ó - s é t - h e l y e k ű l s z o l g á l n á n a k ; a z e g é s z n e k k ö l t s é g e 5 0 0 , 0 0 0 p f r t r a v a n s z á m i t v a .

** K o v á c s P á l k ö z e l e b b a n e m z e t i s z i n h á z b a n a d o t t „ H á r o m s z i n “ c z i m ű v i g j á t é k a j ö v e d e l m é b ő l k a p o t t 8 0 p f r t n y i i r ó i t a n t i é m e j é t j ó t é k o n y c z é l o k r a , s r é s z b e n a s z i n h á z i n y u g d i j a l a p g y a r a p i t á s á r a f o r d i t á .

** E s z t h e r c z i m ű h á r o m k ö t e t e s r e g é n y l e g k e d v e l t e b b i r ó i n k e g y i k é t ő l a h é t f o l y t á b a n e l h a g y t a a s a j t ó t .

** A p e s t i n y á r i s z i n h á z b a n a h i r e s a t h l e t a C h a r l e s R o u s s e l l e d u N o r d l o v a g é s t á r s a i m u l a t t a t j á k a k ö z ö n s é g e t .

** T r e i c h l i n g e r v á l l a l k o z ó m ú á r u s n ű l l e g k ö z e l e b b i s m é t k é t f i g y e l m e t é r d e m l ő z o n g o r a - d a r a b j e l e n t m e g ; e g y i k a „ n é v t e l e n c s á r d á s “ S á r k ö z y t ő l ; m á s i k „ I n d u l ó “ H e n d l B é n i t ő l .

> H a v o l n a k ö z t ű n k , k i a n y á r k ö z e l g é s é t m á s k é p n e m v e n n é é s z r e , a z t m u t a t k o z ó j e l e i b ő l i s k ö v e t k e z t e t h e t n é . L e g e l ő b b t ű n t e k f e l , m a j d e g y i d ő b e n a z é r k e z ő f e c s k é k k e l , a n ő i n a p - v a g y i s f é r f i s z e m - e l l e n z ő k ; a t é l i k a b á t o k v i s s z a

vonultak utcáinkról, egyrésztük kolostorba — a zálogházba menekülvén; mint egy varázsvessző ütésre emelkedtek ki a kövezetből uton utfélen a számos fagyaldák — a stáció-utczában plane Tamás bátya úté fel gunyhóját a sörivők nagy keserüsé- gére; a sétatéren gyakran megfordulnak a zenekörök — élvágyó közön- ségünk multságára; a budai mulatóhelyeken és a városligetben vége hossza nincs a zenének: ünnepeken a bandák, egyébkor pedig az isten madarai hallatván ma- gukat; de a közönség hacsák teheti, tódul is ki a zöldbe, hogy néha több kint az ember, mint a fűszál — és marokkal vetik ki a pénzt, melly után természetesen csak a vendéglős arat. Egyébiránt ez mind nem újság; tavaly is éppen így volt.

> Mult vasárnap a császárfürdő megnyitásakor Sárközi és a Khewen- hüller ezredbeli zenekar működött. A kétfélebeli talányok közül a magyar meg- fejtetlen maradt.

> Budán a nőcselédség számára vasárnapi előadások fognak megnyitani.

> Szinte a budai nőegylet elhatározá ott egy bölcsöde alapítását, mel- lyet előlegesen is többen ígérkeztek adakozásukkal pártfogolni.

> 1852-ben Pesten 26 köz, 9 magán tanodában és vasárnapi előadá- sokon 10,017 növendék fordult meg.

> E hét folytán tartandó 16 versenyen gr. Hunyadynek a legközelebb Bécsben díjat nyert lovai is fognak pályázni.

> A dunason a lánczidon fölül építendő bazar 2 emeletes, pinczéssel el- látva, 69 öl hosszú, a vaspályával sinut által összekötve — lenne, és 1,200,000 ftba kerülne.

> Irodalmi börzefolyam. Mint ritkaságot említjük fel, hogy Albert Főherceg Kormányzónk ő Fenségének legközelebbi körutjában Zalaeger- szegen a megye pergamentbe kötött jegyzőkönyve mutattatott be; a könyv magyarul van írva, 1555-ben keltezve, benne a többek közt az is olvasható, hogy akkor Zalá- ban csak 4 nemes család élt. Megjelent Toldi Ferencztől „Az ujkori ma- gyar irodalom története“ ára a sajtó alatti második füzettel csak 1 pft. Szinte mindenfelé kapható Kóvári László „Erdély földé ritkaságai.“ Geibel Ármínál kapható a finom társalkodó, 48 kr. A falusi esték elő- fizetői száma eddig a 6000-et fölül haladja, az első füzetben a nagyobb költeményt Tóth Kálmán írta. Szinte Tóth Endre „zengő bokor“ költeményfüzére a szerző arczképével e napokban lát világot.

ADOMÁK.

> Egy vidéki hazánkfia Pesten levén, kiment vasárnap a zöldbe, látni a mulató sokaságot. A nap forrón sütött, ő azonban bundáját, mit ha házán kívül volt, még évés alatt sem tett le, most is magán vitte.

Először nevelték és mindannyian ostobának nevezték.

Később azonban zápor jövén, kénytelenek valának egy szóval bevallani, hogy: Csak ez az okos ember, ni.

> Még a régi időkben haza ment egyszer a falu kovácsának városban tanuló fia a szünnapokra és nem győzött eleget beszélni ajtatos hallgatóinak Pestről, de fő- kép az universitásról.

— Hát mondja már meg uramöcsém, mi az az univerzsita? kérde a fazekas a templom atyja.

— Ollyan egy nagy iskola, melyben a világon de mindenre megtanítják az embert még pedig ingyen.

— No hát, eztán én sem fizetek többé sujszter komámnak fiamért in a spénzt, hanem sz. Mihálykor felküldöm az unive r z s i t á b a uramöcsémmel.

> Az állandó képműkiállítást egy takácslegény is megnézte és megállva egy nagy kép előtt műértőleg méregette szemével és bámult.

— Nemde szép? Kérdé egy másik műbarát.

— Az ám.

— Mégis mit csudál kegyed benne leginkább?

— A vásznat — lett a felelet.

> Hogy ez a jó illatu virág? — kérdé valaki a virágtárlatban.

— Öt forint pengő.

— Hm hm, bizony drága. Hanem nekem csak az illatja tetszik; ha a virág itt maradhat, hogy lesz akkor maga az illatja?

> Több száz akó borral birt X földes ur e század elején. Tíz év után megjövén külföldről, először vonta kulcsárját számadás alá.

Lemennek a pinczébe. Kopogatja az uraság az első hordót.

— Ez üres.

Kopogatja a másikat.

— Ez is üres.

És az volt a harmadik, negyedik, ötödik — és mindannyi.

— Most mindjárt adj számot sáfárkodásodról hűtlen szolgál; hová tetted azt a tenger bort?

— Kit én ittam meg, — nagyságos uram — kit meg a vendégek.

— No köszönd, hogy számat tudtál adni — mond az uraság megnyugodva.

** Ugyan erről a jó urról beszélük azt is, hogy birka tenyésztésre adta magát és először ezer darab birkát vett, fogadott mellé inspectort, s aztán elküldötte hogy nézzen ki egy pusztát, melyett ő megvehessen a birkatenyésztéshez.

A inspector ki nézett egyet, de a földes ur ki egy keveset maga is értett a gazdálkodáshoz — azt állítá hogy sem a hely sem a növényzet ott nem alkalmas a birka tenyésztésre s a drága nyáj elpusztuland. Az inspector ellenkezőt állított.

Ősszel az inspector ezer darab bőrrel számolt be, s a földes ur nedélyesen megjegyzé.

— Persze nem hitte nekem inspector ur hogy a legelő nem jó. Nagyon jó hogy a nyáj elhullott! úgy kell! Legalább most átlátja az ur hogy igazságom volt.

Vidéki szemle.

K e c s k e m é t, maj. 26.

Ha önöknek ott Pesten fogalmuk volna, hogy a vidéki színészek minő kiméletlenül bánnak ezzel a szép magyar nyelvvel! Pedig azt nem lehet mondani hogy Hetyényinek jelenleg nálunk mulató szintársasága rossz volna! Igaz hogy mi itt vidéken szörnyen ö s z v e h u z o t t (!) igényekkel lépünk Thalia rongyos, szurtos csarnokába s ha valami kis jót találunk úgy megőrülünk neki, mint a vak koldus a fa pénznek. Innen származnak aztán az egekig magasztaló levelek, mellyeknek az a következmé-

nye, hogy ha egy Jókainé vagy Latkóczyné látogat meg — már nem találjuk a szavakat magasztalásukra semmiféle szótárban, s nagy későn belátjuk, hogy igen sokat pazarlánk amazokra!

De eredeti themántól igen is messze távozám! A magyar nyelv gyilkolásáról akartam beszélni, melyet Hetényi lányai követnek el, s mely az anyagvilkolásnál nem sokkal rosszabb. Különben e hölgyek elég jól játszanak. Birnak színpadi otthonossággal, hanghordozások kellemes bár olykor modoros. S ha plastikát nem is tanultak Engeltől, de mozdulataikat épen nem lehet ferdéknek nevezni. Hanem az az affectálás! Azt hiszik, hogy ha a „nagyot“ „nágynak“ „bátyámat“ „baatyaam“-nak „kereket“ „keréknek“, stb. mondják ez nagyon szép. Mint udvarló, angol különczésből megbarátkoznám ugyan e kiejtéssel hallva azt szépem ajkairól. Hetényi kisasszonyok (főleg Amália) szépek ugyan, hanem én szerencsétlenségre vén ember s így angolnak ha jó is, de udvarlónak már képtelen vagyok! A Hetényi kisasszonyok reményteljes fiatal színésznők. Laura mint vaudvilleistáné méltán arat tapsokat. Mert hangja (bár gyöngye) kellemes, csengő, iskolája van, koloraturája szabatos, biztos, s éneklésében a vidéki színésznők ferde modoraival épen nem bir.

A lyrai szerepeket elég szabatosan s érzellemmel játsza. Csak hibás kiejtéséről kellene elszoknia, mit annyival inkább bámulánk mert a terjedelmes (és jeles) Hetényi család férfi tagjainál nem tapasztalók. Hetényi Béla pedig a comicumokban épen meglepőleg jó. A társaság nő tagjai közül még Kopócsyné és Szabó Krisztina érdemelnek említést. Különösen az első, kinek játéka szabatos, mondhatni művészies, szavalása kellemes és érzelmeteljes s ha nem tremolorna szerfelett sokat megrovásra méltót sem találnánk rajta. Szabó Krisztina a hősi nőszerepek megragadó momentumait gyakran jól emeli ki — hanem sok álpathossal bir. Különben a pártfogolást helyben részesülnek nagyon megérdemlik.

Székely Imre mult héten adá hangversenyét. Művészi játékáról e kitünő művésznek a lapok már eleget irtak. Én csak azoni örömet akarom kifejezni, hogy városunk eléggé intelligensnek mutatá magát felfogni azon szerencsét hogy Székely meglátogatója.

R e n d l e v .

D e b r e c z e n , május 22.

Valahára beteljesült vágyunk. Köztünk az annyira óhajtott Láng Bódi, jól öszveválogatott társaságával. Szinczeduláinkon f. hó 16-kán e fölirat „Csabai Pál és Láng Bódi vidéki színigazgatók egyesült társulata“ jelenté az örvendetes hírt. Mindenem mi ujság kap ez a mi népünk. Seregestől tódultunk a színházba f. hó 16-án, hol a „Szép Juhász“ adatott, oly nagy közönség előtt, hogy sokan a később jövők közül kénytelenek valának visszatérni. Mint értesülve vagyunk 14jelöadásra szerződött Láng Bódi Csabaival, további maradását a közönség részvététől függesztvén fel. — Nagyon szeretnénk magunkat azon reménnyel kecsegtetni, hogy e kedves vendégek nyáron át folytonosan körünkben lesznek, de ha látjuk a szinte üres színházat, bizony reményünket is füstbe menni látjuk; pedig ez egyesült társulat oly jeles egyéneket számlál tagjaiúl, kik bármely vidéki színpadnak sem válnának szégyenére. A Csabai úr társaságából, mint már máskor is említők Csabainé, Dózsa, s Erdélyi érdemelnek dicséretes említést; a Lángéból — a színigazgató urat ha nem is említjük, mint kinek neve szinte minden színpadján ismeretes honunknak — Láng Bódiné, kinek ismeretetésére, úgy hiszszük elég lesz annyit mondanunk, hogy ő a vidéki színpadok

fénye a Priell testvérek egyike; Békessi, őszinte örömmel üdvözljük e derék színészt újra kezdett pályáján, annyival nagyobbal pedig, mert valódi művészi avatóság ömlik el játékán, különösen pedig, hol mélyebb érzelmeket, viharzó indulatokat kell tolmácsolni, szüntelen tetszés jeleit faratja, Beke, ki a comikumokban folytonosan derült hangulatban tudja tartani a közönséget; Harmath Ida, ki kedves élethű, s épen ezért minden túlzástól ment játéka által legszebb reményekre jogosít bennünket színi jövődjére iránt; valóban e kedves nő, gyönyörű alakjával, tiszta csengő hangjával, hullámzó taglejtésével, disze, valódi harmatgyöngye e társaságnak. Andor szinte meglehetősen, kár hogy oly sebesen beszél s hangja kissé nyers — Demosthenes köveket rakott — hova? jusson eszébe. A még nem említettekéről máskor többet.

F. hó 17-én „Hazatértek“ szépszámú közönség előtt; 19-én. „Liliomfi“ Melyben Beke — Kellemfő — nevelteté meg a közönséget; 21-én „Lázár a pásztor“ Csabai s Békessi több rendbeli tetszésjeleket tapsokat arattak a közönségtől, mely fájdalom igen csekély számmal sietett Thalia templomába. Ma adatik a „Csikós“; az eredményről később.

S most elmondhatjuk, hogy színpadunkon nem csupán hivatlanok kontárkodnak, olyanok, kik azt hiszik, hogy ha egy két jelenetük talán nem épen rosszúl sikerültök valódi avatottak, kiképzett művészek. De elhallgathatjuk a közönyösséget, melylyel e jeles egyének fogadtatnak; pedig egyedül pártolás az, mi fentarthatja a színezetet; nélküle ez éppen úgy nem élhet el, mint virág eső és napfény nélkül. S bizony sajnos, nagyon sajnos dolog, hogy hazánk egyik legnagyobb városa közönségéről nem mondhatunk e tekintetben dicséretet.

S z a t h m á r, május 21.

Megyei székvárosunk életét, némileg hasonlíthatjuk a fővárosiak világához, a mennyiben t. i. az idei késő tavasz beköszöntésével, több lelkeseink búcsút intenek egyidőre hozzánk, a falu csöndes magányában, a természet nyílt ölén keresve föl, a valódi nyugalmat és idylli boldogságot, melylyé költői bájaival édes és maradandó behatást szerez az érző kebelre. — Hallgatni nyári est alkonyán a patak partjain a zephir titkos suttogását, s figyelni a habok lassu morajára, és színi a rózsalombokról szállongó üdítő balsamduz fuvallatot — — minő ellentéte ez, a rideg kebelvel szűk falak közé zárkozottságnak! — Azért nem csodálhatjuk, ha oly előszeretettel viseltetnek némelyek a falusi életiránt, s ez oka miszerint társaséltünk mozzanatai, itt-ott akadozni kezdenek, s halvány színezet ömlik el rajta.

Egy közérdekű és sorshuzással egybekötött táncvígalmról tehetünk említést, mely május 16-kán Nagy-Károly nemesen érző hölgyeit füzé bájos koszoruba a szenvedő emberiség jótékony oltáránál, hol az éjjeli szünidő alatt, a mükedvelők is hozzá járultak egy rövid színi előadással.

A n-károlyi mükedvelő társulatról, már régen-, s e lapokban pedig épen nem adtunk értesítést, azért helyen találok, a rövid közzétételt. E derék és szorgalmas társulat, azon előnnyel bír a többiek fölött, miszerint szilárd egyetértés, kitartás-, s művészi összhangzás uralkodik közöttük, — többet mondanunk fölösleges. Apr. 30-kán — „Mari egy anya a népből“ hozott szönyegre általuk. Az előadás ünnepeltjei: — B. L. k. a. (Mari), és N. K. (Appiani), M. L. (Bertrand) urak valának.

Pázmán színésztársulata, még mindig körünkben mulat. Előadásaik számát elő-

nye, hogy ha egy Jókainé vagy Latkóczyné látogat meg — már nem találjuk a szavakat magasztalásukra semmiféle szótárban, s nagy későn belátjuk, hogy igen sokat pazarlánk amazokra!

De eredeti themántól igen is messze távozám! A magyar nyelv gyilkolásáról akartam beszélni, melyet Hetényi lányai követnek el, s mely az anyagilkolásnál nem sokkal rosszabb. Különben e hölgyek elég jól játszanak. Birnak szinpadi otthonossággal, hanghordozások kellemes bár olykor modoros. S ha plastikát nem is tanultak Engeltől, de mozdulataikat épen nem lehet ferdéknek nevezni. Hanem az az affectálás! Azt hiszik, hogy ha a „nagyot“ „nágynak“ „bátyámat“ „baatyaam“-nak „kereket“ „keréknek“, stb. mondják ez nagyon szép. Mint udvarló, angol különczéből megbarátkoznám ugyan e kiejtéssel hallva azt szépem ajkairól. Hetényi kisasszonyok (főleg Amália) szépek ugyan, hanem én szerencsétlenségre vén ember s így angolnak ha jó is, de udvarlónak már képtelen vagyok! A Hetényi kisasszonyok reményteljes fiatal színésznők. Laura mint vaudvilleistáné méltán arat tapsokat. Mert hangja (bár gyöngye) kellemes, csengő, iskolája van, koloraturája szabatos, biztos, s éneklésében a vidéki színésznők ferde modoraival épen nem bir.

A lyrai szerepeket elég szabatosan s érzellemmel játsza. Csak hibás kiejtéséről kellene elszoknia, mit annyival inkább bámulánk mert a terjedelmes (és jeles) Hetényi család férfi tagjainál nem tapasztalók. Hetényi Béla pedig a comicumokban épen meglepőleg jó. A társaság nő tagjai közül még Kopócsyné és Szabó Krisztina érdemelnek említést. Különösen az első, kinek játéka szabatos, mondhatni művészies, szavalása kellemes és érzelmeteljes s ha nem tremolorna szerfelett sokat megrovásra méltót sem találnánk rajta. Szabó Krisztina a hősi nőszerepek megragadó momentumait gyakran jól emeli ki — hanem sok álpathossal bir. Különben a pártfogolást nellyben részesülnek nagyon megérdemlik.

Székely Imre mult héten adá hangversenyét. Művészi játékáról e kitünő művésznek a lapok már eleget irtak. Én csak azoni örömet akarom kifejezni, hogy városunk eléggé intelligensnek mutatá magát felfogni azon szerencsét hogy Székely meglátogatója.

R e n d l e v .

D e b r e c z e n , május 22.

Valahára beteljesült vágyunk. Köztünk az annyira óhajtott Láng Bódi, jól öszvevátogatott társaságával. Szinczéduláinkon f. hó 16-kán e fölirat „Csabai Pál és Láng Bódi vidéki szinigazgatók egyesült társulata“ jelenté az örvendetes hírt. Mindenem mi ujság kap ez a mi népünk. Seregestől tódultunk a színházba f. hó 16-án, hol a „Szép Juhász“ adatott, oly nagy közönség előtt, hogy sokan a később jövők közül kénytelenek valának visszatérni. Mint értesülve vagyunk 14jelőadásra szerződött Láng Bódi Csabaival, további maradását a közönség részvététől függesztvén fel. — Nagyon szeretnénk magunkat azon reménnyel kecsegtetni, hogy e kedves vendégek nyáron át folytonosan körünkben lesznek, de ha látjuk a szinte üres színházat, bizony reményünket is füstbe menni látjuk; pedig ez egyesült társulat oly jeles egyéneket számlál tagjaiúl, kik bármelly vidéki szinpadnak sem válnának szégyenére. A Csabai úr társaságából, mint már máskor is említők Csabainé, Dózsa, s Erdélyi érdemelnek dicséretes említést; a Lángéból — a szinigazgató urat ha nem is említjük, mint kinek neve szinte minden szinpadján ismeretes honunknak — Láng Bódiné, kinek ismeretetésére, úgy hiszszük elég lesz annyit mondanunk, hogy ő a vidéki szinpadok

fénye a Priell testvérek egyike; Békessi, őszinte örömmel üdvözljük e derék színészt újra kezdett pályáján, annyival nagyobbal pedig, mert valódi művészi avatóság ömlik el játékán, különösen pedig, hol mélyebb érzelmeket, viharzó indulatokat kell tolmácsolni, szüntelen tetszés jeleit áratja, Beke, ki a comikumokban folytonosan derült hangulatban tudja tartani a közönséget; Harmath Ida, ki kedves élethű, s épen ezért minden túlzástól ment játéka által legszebb reményekre jogosít bennünket színi jövődjére iránt; valóban e kedves nő, gyönyörű alakjával, tiszta csengő hangjával, hullámzó taglejtésével, disze, valódi harmatgyöngye e társaságnak. Andor szinte meglehetősen, kár hogy oly sebesen beszél s hangja kissé nyers — Demosthenes köveket rakott — hova? jusson eszébe. A még nem említettekéről máskor többet.

F. hó 17-én „Hazatértek“ szépszámú közönség előtt; 19-én. „Liliomfi“ Melyben Beke — Kellemfői — nevelteté meg a közönséget; 21-én „Lázár a pásztor“ Csabai s Békessi több rendbeli tetszésjeleket tapsokat arattak a közönségtől, mely fájdalom igen csekély számmal sietett Thalia templomába. Ma adatik a „Csikós“; az eredményről később.

S most elmondhatjuk, hogy szinpaunokon nem csupán hivatlanok kontárkodnak, olyanok, kik azt hiszik, hogy ha egy két jelenetük talán nem épen rosszúl sikerült ök valódi avatottak, kiképzett művészek. De elhallgathatjuk a közönyösséget, melylyel e jeles egyének fogadtatnak; pedig egyedül pártolás az, mi fentarthatja a színezetet; nélküle ez épen úgy nem élhet el, mint virág eső és napfény nélkül. S bizony sajnos, nagyon sajnos dolog, hogy hazánk egyik legnagyobb városa közönségéről nem mondhatunk e tekintetben dicséretet.

S z a t h m á r, május 21.

Megyei székvárosunk életét, némileg hasonlithatjuk a fővárosiak világához, a mennyiben t. i. az idei késő tavasz beköszöntésével, több lelkeseink búcsút intenek egyidőre hozzánk, a falu csöndes magányában, a természet nyílt ölen keresve föl, a valódi nyugalmat és idylli boldogságot, melylyé költői bájaival édes és maradandó behatást szerez az érző kebelre. — Hallgatni nyári est alkonyán a patak partjain a zephir titkos sutogását, s figyelni a habok lassu morajára, és színi a rózsalombokról szállongó üdítő balsamduz fuvallatot — — minő ellentéte ez, a rideg kebelrel szűk falak közé zárkozottságnak! — Azért nem csodálhatjuk, ha oly előszeretettel viseltetnek némelyek a falusi életiránt, s ez oka miszerint társaséltünk mozzanatai, itt-ott akadozni kezdenek, s halvány színezet ömlik el rajta.

Egy közérdekű és sorshuzással egybekötött tánczvizalomról tehetünk említést, mely május 16-kán Nagy-Károly nemesen érző hölgyeit füzé bájos koszoruba a szenvedő emberiség jótékony oltáránál, hol az éjjeli szünidő alatt, a mükedvelők is hozzá járultak egy rövid színi előadással.

A n.-károlyi mükedvelő társulatról, már régen-, s e lapokban pedig épen nem adtunk értesítést, azért helyen találok, a rövid közzétételt. E derék és szorgalmas társulat, azon előnyvel bir a többiek fölött, miszerint szilárd egyetértés, kitartás-, s művészi összehangzás uralkodik közöttük, — többet mondanunk fölösleges. Apr. 30-kán — „Mari egy anya a népből“ hozott szönyegre általuk. Az előadás ünnepeltjei: — B. L. k. a. (Mari), és N. K. (Appiani), M. L. (Bertrand) urak valának.

Pázmán színésztársulata, még mindig körünkben mulat. Előadásaik számát elő-

nye, hogy ha egy Jókainé vagy Latkóczyné látogat meg — már nem találjuk a szavakat magasztalásukra semmiféle szótárban, s nagy későn belátjuk, hogy igen sokat pazarlánk amazokra!

De eredeti themántól igen is messze távozám! A magyar nyelv gyilkolásáról akartam beszélni, melyet Hetényi lányai követnek el, s mely az anyagyilkolásnál nem sokkal rosszabb. Különben e hölgyek elég jól játszanak. Birnak színpadi otthonossággal, hanghordozások kellemes bár olykor modoros. S ha plastikát nem is tanultak Engeltől, de mozdulataikat épen nem lehet ferdéknek nevezni. Hanem az az affectálás! Azt hiszik, hogy ha a „nagyot“ „nágynak“ „bátyámat“ „baatyaam“-nak „kerekét“ „keréknek“, stb. mondják ez nagyon szép. Mint udvarló, angol különöcségből megbarátkoznám ugyan e kiejtéssel hallva azt szépem ajkairól. Hetényi kisasszonyok (főleg Amália) szépek ugyan, hanem én szerencsétlenségre vén ember s így angolnak ha jó is, de udvarlónak már képtelen vagyok! A Hetényi kisasszonyok reményteljes fiatal színésznők. Laura mint vaudvilleistáné méltán arat tapsokat. Mert hangja (bár gyöngye) kellemes, csengő, iskolája van, koloraturája szabatos, biztos, s éneklésében a vidéki színésznők ferde modoraival épen nem bir.

A lyrai szerepeket elég szabatosan s érzelemmel játsza. Csak hibás kiejtéséről kellene elszoknia, mit annyival inkább bámulánk mert a terjedelmes (és jeles) Hetényi család férfi tagjainál nem tapasztalók. Hetényi Béla pedig a comicumokban épen meglepőleg jó. A társaság nő tagjai közül még Kopócsyné és Szabó Krisztina érdemelnek említést. Különösen az első, kinek játéka szabatos, mondhatni művészi, szavalása kellemes és érzelmeteljes s ha nem tremolorna szerfelett sokat megrovásra méltót sem találnánk rajta. Szabó Krisztina a hősi nőszerepek megragadó momentumait gyakran jól emeli ki — hanem sok álpathossal bir. Különben a pártfogolást melyben részesülnek nagyon megérdemlik.

Székely Imre mult héten adá hangversenyét. Művészi játékaról e kitünő művésznek a lapok már eleget irtak. Én csak azoni örömet akarom kifejezni, hogy városunk eléggé intelligensnek mutatá magát felfogni azon szerencsét hogy Székely meglátogatója.

R e n d. l e v.

D e b r e c z e n , május 22.

Valahára beteljesült vágyunk. Köztünk az annyira óhajtott Láng Bódi, jól összeválogatott társaságával. Szinczeduláinkon f. hó 16-kán e fölirat „Csabai Pál és Láng Bódi vidéki színigazgatók egyesült társulata“ jelenté az örvendetes hírt. Mindenem mi ujság kap ez a mi népünk. Seregestől tódultunk a színházba f. hó 16-án, hol a „Szép Juhász“ adatott, oly nagy közönség előtt, hogy sokan a később jövők közül kénytelenek valának visszatérni. Mint értesülve vagyunk 14. előadásra szerződött Láng Bódi Csabaival, további maradását a közönség részvététől függesztvén fel. — Nagyon szeretnénk magunkat azon reménnyel kecsegtetni, hogy e kedves vendégek nyáron át folytonosan körünkben lesznek, de ha látjuk a szinte üres színházat, bizony reményünket is füstbe menni látjuk; pedig ez egyesült társulat oly jeles egyéneket számlál tagjaiúl, kik bármely vidéki színpadnak sem válnának szégyenére. A Csabai úr társaságából, mint már máskor is említők Csabainé, Dózsa, s Erdélyi érdemelnek dicséretes említést; a Lángéból — a színigazgató urat ha nem is említjük, mint kinek neve szinte minden színpadján ismeretes honunknak — Láng Bódiné, kinek ismeretetésére, úgy hiszszük elég lesz annyit mondanunk, hogy ő a vidéki színpadok

fénye a Priell testvérek egyike; Békessi, őszinte örömmel üdvözljük e derék színészt újra kezdett pályáján, annyival nagyobbal pedig, mert valódi művészi avatóság ömlik el játékán, különösen pedig, hol mélyebb érzelmeket, viharzó indulatokat kell tolmácsolni, szüntelen tetszés jeleit járja, Beke, ki a comikumokban folytonosan derült hangulatban tudja tartani a közönséget; Harmath Ida, ki kedves élethű, s épen ezért minden túlzástól ment játéka által legszebb reményekre jogosít bennünket jövődjé iránt; valóban e kedves nő, gyönyörű alakjával, tiszta csengő hangjával, hullámzó taglejtésével, disze, valódi harmatgyöngye e társaságnak. Andor szinte meglehetősen, kár hogy oly sebesen beszél s hangja kissé nyers — Demosthenes köveceket rakott — hova? jusson eszébe. A még nem említettekről máskor többet.

F. hó 17-én „Hazatértek“ szépszámú közönség előtt; 19-én. „Liliomfi“ Melyben Beke — Kellemfi — nevette meg a közönséget; 21-én „Lázár a pásztor“ Csabai s Békessi több rendbeli tetszésjeleket tapsokat arattak a közönségtől, mely fájdalom igen csekély számmal sietett Thalia templomába. Ma adatik a „Csikós;“ az eredményről később.

S most elmondhatjuk, hogy szinpadunkon nem csupán hivatlanok kontárkodnak, olyanok, kik azt hiszik, hogy ha egy két jelenetük talán nem épen rosszúl sikerült ők valódi avatottak, kiképzett művészek. De elhallgathatjuk a közönyösséget, melylyel e jeles egyének fogadtatnak; pedig egyedül pártolás az, mi fentarthatja a színeszetet; nélküle ez éppen úgy nem élhet el, mint virág eső és napfény nélkül. S bizony sajnos, nagyon sajnos dolog, hogy hazánk egyik legnagyobb városa közönségéről nem mondhatunk e tekintetben dicséreteket.

S z a t h m á r, május 21.

Megyei székvárosunk életét, némileg hasonlíthatjuk a fővárosiak világához, a mennyiben t. i. az idei késő tavasz beköszöntésével, több lelkesünk búcsút intenek egyidőre hozzánk, a falu csöndes magányában, a természet nyílt ölen keresve föl, a valódi nyugalmat és idylli boldogságot, mely köitői bájaival édes és maradandó behatást szerez az érző kebelre. — Hallgatni nyári est alkonyán a patak partjain a zephir titkos suttogását, s figyelni a habok lassu morájára, és színi a rózsalombokról szállongó üdítő balzsamduz fuvallatot — — minő ellentéte ez, a rideg kebellel szűk falak közé zárkozottságnak! — Azért nem csodálhatjuk, ha oly előszerzetettel viseltetnek némelyek a falusi élet iránt, s ez oka miszerint társaséltünk mozzanatai, itt-ott akadozni kezdenek, s halvány színezet ömlik el rajta.

Egy közérdekű és sorshuzással egybekötött tánczvigalomról tehetünk említést, mely május 16-kán Nagy-Károly nemesen érző hölgyeit füzé bájos koszoruba a szenvedő emberiség jótékony oltáránál, hol az éjféli szünidő alatt, a mükedvelők is hozzá járultak egy rövid színi előadással.

A n.-károlyi mükedvelő társulatról, már régen-, s e lapokban pedig épen nem adtunk értesítést, azért helyen találok, a rövid közzétételt. E derék és szorgalmas társulat, azon előnyvel bir a többiek fölött, miszerint szilárd egyetértés, kitartás-, s művészi összhangzás uralkodik közöttük, — többet mondanunk fölösleges. Apr. 30-kán — „Mari egy anya a népből“ hozatott szönyegre általuk. Az előadás ünnepeltjei: — B. L. k. a. (Mari), és N. K. (Appiani), M. L. (Bertrand) urak valának.

Pázmán színésztársulata, még mindig körünkben mulat. Előadásaik számát elő-

sorolni nem czéлом; csak a föltünőbbeket érintem meg: — Moliere halála, Velenzei nő, Deborah, Szép juhász, Griseldis. Egypárszor a társulat iránti hazaflas részvétből K. Gy. ur is föllépett, s zongora kíséret mellett, Ernani, Rémkirály, Bájital című operákból énekelt általános zajos tetszéssel.

Legközelebb folyó hó 17-kén „Paul Jones“ előadása alkalmával, három kitűnő új taggal erősült a társulat. — Csengeri Csengeriné és Miklósinéval. — „Tamás bátya kunyhója“ — két részre osztva 8 felvonásban — ma és holnap adatik elő.

És itt színházi közönségünk érdekében, szabadságot veszünk magunknak egy-némelly hallgatót, vagy is inkább néz őt figyelmeztetni, mikép csendzavaró sajtáságos zajongásával legyen szives fölhagyni. —

Ugy halljuk, mikép vidéki irodalmunk látkörén egy irányadó új üstökös tűnt föl, — — s berkeinkben pedig a kakuk megszólalt! S.

Miskolcz, majus 22-én

A színház! a színház!! Százak ezerek ajkairól suhant le sohajtsásképen e szó mindannyiszor valamennyiszor a nemzeti nyelv csinosbulásának s irodalmunk hatalmasodásának kebelünkben lévő — csak feliben kész — e palládiumát Moecenások hiányában porladozni látták. De méltán, mert még néhány mostoha év, s ott vagyunk színházunkkal, hol 1847-ben alap letételkor voltunk. Szél hordja el a tetőt, eső mossa le a drága falakat! Darab idő oltá ha színházunk felépítéséről nagy elmerülten gondolkozánk legtávolabbról sem villant sugár, melly remény hajónknak e tekintetben iránytóje lehetett volna, míg most kétségen kivüli, hogy színházunk fölépül. Ugyan is művészet pártoló megyei főnökünk Martonffy Dénes ő nagysága egy Bécsbe tett magán utazása alkalmával, Miskolcz városa jót állása mellett, 22 évi részletenkinti letörlesztés feltétele alatt 30,000 pftal biztattatott meg. E hir, a már megalakult műkedvelő társulatra — mint harmat a virágra, megtette elevenítő hatását. — Lelkes leányink és fiataljainkban a látszó kezdet a vállalkozói szellemet élesztette, áldozatokbani készsége hívta föl. Már a játszandó darabok (Liliomfi, Házassági károm parancs és Szerelem és politica) is megérkeztek Pestről. — Olvastam — örömmel olvastam a programot, melly megyénk lelkes — mivelt leányait hívja föl, hogy junius 11-én Thália templomunk megoltárosítására a miskolczyi „korona vendéglő teremében tartandó tánczvizsgálommal sorshúzás lévén egybekötve, ennek alapjául női munkákkal s bár minemű ajándékokkal áldozzanak“; s a mint a hallomákból tudom, a program igen sokaknál tevő meg hatását.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO.

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

lépni,
ch G.
skedés

ál,

DÉLIBAB

izva.
ft.

Igazítás.

E lapok IX. számának műbirálati rovatába következő sajtóhibák csusztek be:

A 285-ik lapon e kifejezésben: „E boldogtalanság mélységét egyedül az képes megismerni.....“ e helyett: „.....“ egyedül az képes megmérni.....“

Alább, hol Kentről van szó: „a középkori hübérnök, egy koldusbot gyanánt támogatja.“ e helyett: „a középkori hübérnök, szerencsétlen urát koldusbot gyanánt támogatja.“

A 286-ik lapon, alólról a 11-ik sorban: „bizonyítja magát az erkölcsi süllyedés ellen...“ s helyett: „biztosítja magát az erkölcsi...stb.“

Feljebb, a 14-ik sorban alólról: a személyek és viszonyok ez erkölcsi rangozásából...“ e helyett: „a személyek és viszonyok ez erkölcsi rangozásából...“

Megjelent Pesten bizományban **EMICH GUSTÁV** könyvarús urnál,
s Magyar- és Erdélyországban minden hiteles könyvárusnál kapható:

REGÉNYCSARNOK

A KÜLFÖLDI REGÉNYIRODALOM LEGJELESEBB MŰVEIBŐL.

SZERKESZTVE KIADJA

RÉCSI EMIL.

ELSŐ KÖTET.

HIUSÁG VÁSÁRA.

IRTA

THACKERAY M. VILMOS.

ELSŐ KÖTET.

Előfizetési ár: 12 kötetre 6 pfrt.; vagy
6 kötetre 3 pfrt.

Egyes kötet ára: 36 pkr.

Minden t. cz. előfizetőnek, ki az előfizetési díjt a kiadó szállására, (Pest, Zöldkertutca 14-dik sz.) bérmentve küldi be, a kiadandó kötetek megjelenésök után azonnal postán bérmentve küldetnek meg.

E gyűjteménybe további felvételre vannak kijelelve: „**Mont-Revéche**“, Sand György legujabb regénye; „**Az én regényem**“, Bulwertől; „**Copperfield-Dávid**“, s „**Bleak-House**“ Dickenstől; s egyáltalában a leghiresebb külföldi regényírók legujabb s legjelesebb művei.

Az első 12 kötet mindenestre f. évi június végeig a t. közönség kezében lesz.

PESTI NAPLÓ

uj folyama iránt.

Igyekezünk lapjaink jelen folyamának eddigi számaiban mind az irányt, melyet követünk, mind az ernyedetlen buzgalmat, melylyel e lap tartalmát elég érdekessé s tanulságossá tenni törekszünk, — kitüntetni. Felette a véleményt kimondani, tisztelt olvasóink részrehajlatlan belátását s meggyőződését illeti.

Az emberi természet sajátsága nem engedi ugyan, hogy minden főt egy kalap alá lehessen egyesíteni; de azt hisszük, hogy hazánkra nézve vannak elvek és szempontok, melyekben fajunk minden hű fiának, s minden józan és igazságos statuspolgárnak kivétel nélkül meg kell egyeznie.

Ezen elveket és szempontokat az új folyam első irány-cikkében elmondottuk, s azokhoz, mint szilárd hitünk kifolyásához, ezentúl is határozottan ragaszkodunk.

Magyarország korszerű további fejlődése most nem párttusák és politikai surlólások, hanem a honszerte egyenlő szeretettel felkarolt nemzetiség alapján előidézett szellemi emelkedés, s egyszersmind vagyonszágra törekvő, megfeszített, s a miveltséggel sikerben is gyarapodó practicus irány és munkásság által biztosítható.

A „Pesti Napló” tehát, mind azt józanul másképp nem is kívánhatja senki, azon körben, melyet számára a fennálló legfelsőbb sajtótörvények, a társadalom igényei, s irányelveink kiszabnak, — nem pártlap, hanem magyar lap leend.

Magyar lap, mely fajunknak ősi hűségét törvényes Fejedelme iránt akarja képviselni.

Magyar lap, mely e nemzetnek a testvérfajok iránt sz. István óta tanúsított rokon indutait s nemes érzelmeit ápolni igyekszik.

Magyar lap, mely a régi pártokat feledtetni, s fajunknak minden nemesb és haszonvetőbb fiait a szeretett haza egyetemes javára egyesített munkára ösztönözni óhajlja.

Magyar lap, egy szóval, mely a nemzet bajait és szükségait, multját és jelenét ismeri, le jövőjét nem csodákban, nem társadalmi zivatarokban, s nem a birodalom határain kívül, hanem Széchenyivel, az egytestté forrott fajnak nyugodt, bölcs és komoly magatartásában, s birodalmi népfajokkal testvéri szeretettel versenyző szellemi és anyagi haladási ábrában keresi.

Lapjaink tehát nem fogják ugyan némelyeknek ártatlan előítéleteit s azon fogalmakat sértetgetni, melyeket egyéni sajtóság és látkör szabadon épít minden ember kebelében, de bálványozni sem fogjuk azokat. — Nekünk csak egy bálványunk van, s ez a hazafiui közeletség, melylyel a közbirodalmi viszonyokból a magyar fajnak, minél magasb és állandóbb jóllétet kifejtetni tartozunk.

E czél s e törekvés, úgy hisszük, kielégíthet minden józan, s minden becsületes embert.

S midőn e végre örömmel tapasztalja a szerkesztőség, hogy a közremunkáló hazai rokon naponta szaporodnak, tétettek intézkedések is, hogy a világeseemények és politikai hírek minél gyorsabb és változatosb adhatására az európai mozgalmak gyújtópontjain, Bécsben t. i. Párisban, Londonban és Stambulban, közügyekbe avatott levelezőink legyenek, honnét a legfontosbaktat telegrafi uton is megnyerhessük. Minél fogva tisztelt olvasóink a politikai híreket a bécsi lapokkal rendszerint egy időben veendik, közöltetvén egyszersmind általunk a kormánynak minden Magyarországot illető hivatalos rendeletei.

Közelgetvén a negyedévi előfizetés ideje, azon tisztelt hazánkfiai számára, kik magyar politikai hírlaptól lehetlenséget vagy üres sujtást nem követelnek, szükségesnek tartottuk mindezeket elmondani, jelentvén egyszersmind, hogy az új folyam f. é. febr. 13-kától kezdve még teljes számban megszerezhető, és pedig junius végeig Pesten 6 ft. — Vidékre postán küldve 8 ft. Martius 1-től kezdve helyben 5 ft. 30 kr. vidékre postán küldve 6 ft. 40 kr. — Negyedévi folyamra aprilistól kezdve junius végeig vidékre postán küldve 5 ft. — Helyben házhoz hordva 4 ft. pengőben.

Török János,
szerkesztő.